

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

Az osztrák-magyar monarchia vámpolitikája

1850-től kezdve napjainkig.

Irta **Dr. Matlekovits Sándor,** osztálytanácsos a kereskedelemügyi miniszteriumban.

Ára füzve 4 forint.

Die Zollpolitik

der österreichisch-ungarischen Monarchie von 1850 bis zur Gegenwart.

Von **Dr. Alexander Matlekovits,** Sectionsrath im ungarischen Handelsministerium.

Vom Verfasser autorisirte Uebersetzung.

Preis gehftet 4 fl.

Szalon-garnitúrák

olesők és szilárdak, közvetlen forrásból való megszerzésére nyújt alkalmat üzlet-telepem; csak az azáltal tehetvén azt az alábbi áron, hogy én azok saját készítője vagyok. 1 kanapé, 6 karszek ripsziból 120 frt, gobelinből 135 frt, selyemből 150 frt; ép úgy kaphatók satin vagy cretona alkalmas garnitúrák is a legnagyobb választékban. 2246 Terem: Budapest, váci körút 61., I. em., a templommal szemben. Karner József, kártya-mester.

Legislegelőbb forrás

a következő őszi és téli időnyre vásárlatokat tenni csakis

Grossmann József,

Budapesten, király-utca 27.

a magyar koronához.

	Rézf	Méter
Sima, csikos és kocsák ruhazövegek	23-30 kr.	34-39 kr.
Angol lástér és balerós	27-40	35-52
Sima és csikos baler	36-43	46-58
Szines angol mohair	38-45	49-58
Csikos mosható selyem	1.00-1.25	1.29-1.62
Fekete és szines noblesse	1.25-2.50	1.62-3.25
Fekete lyoni faille	2.00-2.63	2.37-3.35
3/4 terno, rendkívül finom	69-1.41	78-1.80
3/4 ruha-flanellek és cheviot	1.10-1.50	1.40-1.92
Legjobb szines mosó-parketok	30-33	39-45
Fehér zsinór- és piqnet-parketok	25-35	33-45

Egyszeremind ajánlom nagy gyári rakomány rumburgi, eross- és fonal-vászonnál, 30 és 35 rőtök ág- és asztalcsomók, chiffon, gyapjú- és ripsz-terítők, csipke-függönyök, francia cretona- és perkalincsek mint szinű minden a szakba vágó cikkeket igen olcsó áron.

Vidéki megrendelések azonnal pontosan teljesítenek, és mintak kívánatra ingyen és bérmentve megküldetnek. 2253-4

Legislegelőbb forrás!

A legnagyobb feltűnést okozták

az 1862 óta sok 1000 siker által elismert osztrák es. kir. és magyar kir. szabadalommal ellátott

fésűszír-készítmények, a legjobb szer

a haj növesztése és megtartására,

ABT VILMOS, illatszer- és fodrászati, Bécsben.

A századok óta ismeretes, de igen sokszor elhanyagolt, alulértékelt általilag tisztított és megcsiszított, gyógyászatiilag megvizsgált, s eddig, mint tisztított, szer még sohasem kaphatótt, fésűszír, kímélő tulajdonságai miatt forja előmozdítja a hajnövesztést, erősíti a hajgyökereket, s a haj kihullását tökéletesen megakadályozza. Megelőző hatással bír; minak folytán fölmentve érzem macam minden további díszítéstől, s talán a siker, melyről sok 1000 elismerés és köszönő-irat az általunk közölt mindenkinek meggyőzőleg bizonyítja, a legjobb bizonyítvány képezi.

Ezer ezer fiatal ember szakáll-növesztő szeremnek köszöni.

Felhasználás módja: az eddig bennem létezőket háttérre szorítja; már az első tépés használatát után a siker megjő.

Fő szétküldési raktár, nagyban és kicsinyben. Bécsben: a fodrász-teremben, Städt, verlagische Kaimtnerstrasse, Nr. 61; Moll A. győztes, Tuchlauben, 8.; továbbá a fodrász-teremben, Neubaui, Neubauistrasse 70. — Budapest: Török József, győztes, király-utca 7. sz. — Pozsonyban: Festerlós, kocsák úrnál. — Komáromban: Kerschner N. győztes. — Kaposvár: Kóba János. — Debreczenben: Perczei és Laska. — Eszéken: Kaiser és társa. — Pécsen: Zsolnay Vilmos. — Zsigárd: Miltelbach S. győztes. — Temesváron: Quirin A. győztes. — Pancsova: Nicola D. — Sopron: Mezey A. győztes. — Győr: Pétercs S. — Szeged: Weislein F. — Arad: Erőss Ede győztes. — Nagyvárad: Dr. Kaiser győztes. — Kolozsvár: Wolf J. győztes. — Nagy-Kanisza: Rosenbergy Ferencz; valamint a legtöbb bel- és külföldi elismert cégeknek.

Minden készítményem, s hamisítások megakadályozása végett, hatóanyag bejegyzett védjeggyel van ellátva s a t. vervek felszólításnak, mellyel szükségesnek ABT Vilmos készítményeinek.

Gyár és iroda: Bécs, Neu-Wähning, Josefigasse 6, am Marktplatz; hová minden megrendelés, valamint a levelek is intézendők. Az orvos és gyógyszerész az nagyban és kicsinyben megrendeléseknél ill. engedélyben részesülnek.

ABT VILMOS,

fodrász, illatszer-készítő és több es. k. szabadalommal ellátott elismerés tulajdonosa, Bécsben. 3333

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt, fél évre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 3 frt, fél évre 1.5 *

41. szám. — 1876. Budapest, október 8. XXIII. évfolyam.

ARCZKÉPEK AZ ŐSRÉGÉSZETI KONGRESSZUSBÓL.

HAZAI régészetünk az elmúlt szeptemberben szép napokat látott. Százával gyülekeztek ide a művelt világ minden részéből a szakemberek, hogy a budapesti nemzetközi ősrégészeti kongresszusban részt vegyenek.

Nem ijesztette őket a határaikon dülő háború, szomszédaink ellenséges indulatú

sajtója se bírta őket barbarnak esufolt országunktól elriasztani. Nem fogadtuk őket pompával és zajjal, megelégedtünk azzal, hogy hazánk őskori emlékeit eléjük állítsuk és ítéletre bíztuk eddigi munkálkodásunk megbirrását.

Vajjon megelégedtek-e azzal, mit itt láttak, tapasztaltak, olvasni fogjuk azt minden nyelven készülő jelentéseikben.

Annai bizonyos, hogy a kongresszus óta már nem ismeretlen föld többé Magyarország az ősrégészek előtt. A világ tudja, hogy e tudomány terén mi is serényen

munkálkodtunk, és hogy e szak előbbrevitelében a magyar is betölti a maga fontos szerepét.

Hazánk fekvésénél fogva Közép-Európában már az őskor mivelődésáramlatainak is középpontján fektűt. Azért a sok ezernyi emlék, melyet földünk a rajta elvonult népektől megőrzött, hivatva van világhírűvé tenni a deritani az északi, déli és keleti kultúra összefüggésének nehéz problémáira.

Dán és svédországi szaktársaink talán elsőik voltak, kik a magyarországi régisé-

RÓMER FLÓRIS.

A VIII. NEMZETKÖZI ŐSRÉGÉSZETI KONGRESSZUS FŐTITKÁRA.

PULSZKY FERENCZ,

A VIII. NEMZETKÖZI ŐSRÉGÉSZETI KONGRESSZUS ELSŐJE.

Jeles írók iskolai tára

az orsz. középtanodai tanáregylet megbízásából szerkeszti Dr. Kármán Mór.

ARANY JÁNOS BALLADÁI.

Magyarázza GREGUSS ÁGOST.

Ára füzve 50 kr.

E vállalat középkoraink irodalmi oktatásának emelését célozza, a szakadozott irodalmi szemelvények helyébe összefüggő, az író egyéniségét feltűnítő olvasmányt nyújtva. A kísérő jegyzetek korántsem akarják a tanár magyarázatait szükségtelenné tenni, hanem oly módon vannak fogalmazva, hogy a tanulóknak előkészülést segítsék, melyhez a tanár iskolai tárgyalását fűzheti, és mi által az iskolai olvasmány sok teherrel megszabadulván, szélesebb körben fog mozoghatni. Az első kötet Arany balladái tartalmazza; az új realisk. tanterv értelmében alkalmas olvasókönyvet nyújt a IV. osztály számára (költői olvasmány: románok, balladák) vagy a gymnasialis tanterv értelmében a felsőbb osztályok poetikái oktatása mellé. Szándokunk különben a gyűjteményt a magyarországi modern (német s francia) irodalmakra is kiterjeszteni.

Ifjusági iratok tára

az orsz. középtanodai tanáregylet megbízásából szerkeszti Dr. Kármán Mór.

GÖRÖG REGÉK.

COX GYÖRGY után

az eredeti angol második kiadás szerint magyarra fordította s bevezetéssel ellátta KOMÁROMY LAJOS, tanár.

Első füzet. — Ára füzve 70 kr.

Czélja e vállalatnak az iskolai oktatással párhuzamosan haladó magánolvasmányt nyújtani középkoraink ifjuságunknak (általában 9-15 éves ifjainknak), hogy a szók mederben folyó iskolai tananyagot bővítsék, ifjaink látás- és tapasztaláskörét szélesítsék, szem előtt tartva, hogy az ifjuság kezébe csupán az való, mi remek és az emberiség szellemi fejlődésében jelentőségének megadta próbáját. Az első kötet a görög isteni mondákat adja, eredeti szépségükben, a mint a mythos a klasszikus költők (első sorban Homéros s a tragikusok) alkották, menten a theogonia vagy philologia érdekes rendszerezése és magyarázása. E kötet az alsóbb osztályok ifjuságának van szánva, de nagy haszonnal, s nem kevesebb élvezettel olvashatja a felnőt ifjuság, sőt bármily korú művelt ember is.

BRAUN MÓR lábbeli-gyára

Budapesten, király-utca 62.

Nem csak olcsó, de jó cipőket is árulok, kaphatók nálam, ugyanis:

- Női papucsek 60 kr.
- Női házi cipők szövet- vagy bőrből 1-1
- Női fűző topánkák, bőr- vagy brünnelből, lak-orrall. 2.40
- Női gummiczug-topánkák, bőr- vagy brünnelből, szögözött talppal 2.80
- Urfi topánkák, chagrin- vagy fény-mázos, kettős talppal 3.60
- Urfi topánkák, bagaria-bőrből, kettős talppal 4.50
- Fü-topánkák 2.20
- Urfi eszima, bagaria-bőrből kettős talppal 8.50

Részletes árjegyzékek ingyen és bérmentve. Megrendelések postán után utányvét mellett esküvőhatáron Csomagolást 10 kr. számítatik. 2337.9

PÉNZ

6-os kamatra földbírtokok, uradalmak és bérházakra, ugyancsak közösi kölcsönök egész Auszria, Magyarország és Erdély számára, bármely összegben. 64 féléves részletekbeni visszafizetésre folyókat kaphatók a hatós. enged. leszámított és leszámítottat legzevitté iroda által Bécsben, Stradl Schottenhof, 12. Stiege, Thür 8. Levelek bérmentve és német nyelven kéretnek intézetni. 2095

EPILEPSIE

(nehézkör) levél útján gyógyították dr. KILLISCH, különleges orvos által Weistadtban, Drezda mellett (Sászországban). Már 3000-nél többet sikerrel gyógykezeltek. 3137

Sír-lámpák

legnagyobb raktára minden alakban

6 füttől 40 füttig Kutschera György hádogos mester saját gyári raktárban Budapesten, arany kék-utca 6. sz. a Vadászkürt- és Nemzeti szálloda-szomszédságában. Ismétlődő engedélyben részesülnek. 2314

gek ezen fontos voltára a tudós világ figyelmét fölhívták és azért, midőn három évvel ezelőtt Stockholmban Budapestet emlegették mint a kongresszus VIII. gyűlése szék-helyét, hévvel fölkarolták az eszmét és tekintélyök egész súlyát latba vetették mellettük.

Az európai szakemberek egész serege engedett meghívásunknak és egy hétnél tovább folytak a muzeumi nagy teremben érdekes tárgyalásai, melyekről lapunk olvasóit annak idején hiven és kimerítően tudósítottuk.

Most, midőn a barátainkka vált tudós vendégeink utolsója is elhagyta körünket, még egy utolsó emléklapot szentelünk e fényes nemzetközi gyülekeznek, arcképekben is bemutatván azon férfiakat, kiknek a nagy esemény sikerteljes lefolyásában legkiválóbb részök volt.

Lapunk első oldalán ott látjuk Pulszky és Rómer képeit. Őket illeti az első hely, midőn a budapesti kongresszusról van szó. Szükségtelen hazánkfainak elmondani rólok, hogy kik és mik. Nem kellett ezt még a külföldieknek sem megmondani. Ismerik Pulszky nevét évtizedek óta. Mikor a stockholmi VII. ülés alkalmával szóba került: „ki legyen a nyolcadik nagygyűlés elnöke“, lehetett-e más elnök mint Pulszky, az európai híri magyar, kinek neve Deáké, Széchenyi és Kossuthé után alkalmasint legismertebb az egész művelt világban!

Ő volt a kongresszusi tanács elnöke és szakavatott vezére, az összes ülésnek ő volt feje, s a kiállításban ő volt a soknyelvű kalauz: ő volt az egész kongresszus szellemi működésének irányadója és lelke. Csak a körülmények központja, mely bizonyára kedvesebb emléket hagyott minden egyes résztvevőben, mint hagyta volna végnélküli lakmározások és zajos közünnepélyek.

De ha Pulszky a kongresszusnak mintegy természetszerű elnöke volt, lehetett-e más a főtítik mint Rómer?

Az ő eszméje volt Budapestre meghívni a nemzetközi kongresszust. Stockholmban ugyanakkor Oroszország is szóban volt. De ez óriási birodalomnak tudósai azt jelentették volt ki, hogy „még nem készek.“ Minő merészség volt tehát velök szembe szállania egy törpének csufolt nemzetnek, a minő a miénk. Rómer azt mondta „1876-ban készen leszünk!“ S midőn szept. 4-kén a kongresszus ünnepélyesen megnyitott, büszkén jelenthette ki: „ime elkészültünk, beváltottam szavamat.“

De csak a kik őt munkánál látták, tudják, mennyi türelem, kitartás és személyes áldozat árán sikerült beváltania szavát! Két év óta ezrekre menő levelezést vitt a külfölddel s belfölddel, járt-kelt az országban, buzdított, lelkesített és korhólt, ha szükségét látta. A buzgókat serkentette és a lassan mozgók nagy seregét ösztönözte, s a vége az volt, hogy szeptember elején egy fényes régészeti kiállítással állott a kongresszus elé és Magyarország ősrégészeti mapáját tárta föl a meglepett külföldiek előtt. S a kik jelen voltak a megnyitó ülésen, láthatták, hallhatták: minő feszült érdekléssel hallgatták végig az ő beszámoló titkári jelentését és minő lelkesült tapsokra tört ki a hallgatóság, mikor működése nagy-szerű eredményeit föltárta.

Összes Európa tudósainak elismerése legszebb jutalma volt sok évi lángbuzgalmának, melylyel mint az ősrégészet apostola honunkban körüljárta, és e nagyszerű jutalomnak hazánkfai annál őszintébben örövendhetnek, mert részök van benne mind azoknak, kik oly derekasan támogatták őt nemes hivatásában.

Nagy nevű vendégeink közül a tulsó lapon mutatunk benyolozat. Csekély szám, ha végig járjuk szemünket a fényes nevek hosszú során, kik e szak irodalmának mindannyi büszkeségei; de meg kellett elégednünk azzal, hogy legalább a kongresszusban képviselt főbb nemzetek kiválóbb férfiainak mutassuk be azokat, kiknek a kongresszus lefolyásában nevezetesebb szerepök volt.

Van köztük három anthropolog: Virchow (német), Broca (francia) és Kopenicki (lengyel.) Capellini (olasz) geologus; a többi pedig: Worsaae (dán), Hildebrand (svéd), Franks (angol) és Pigorini (olasz) az ősrégészeten mindannyi jól ismert név.

Az első sor közepén Virchownak, a berlini orvosi egyetem világhírű tanárának arczát látjuk.

Ép oly ismeretes az orvosi tudomány terén, mint politikai multja miatt, az egyetemi katedrán ép oly mélyre menők voltak működésének hatásai, mint epochalis az ő parlamentáris tevékenysége. E két nagy működési köréhez az utóbbi évtizedekben még az őskori anthropologiat és régészetet is csatolná, és mint a többi téren, ezen is elsőrangú tekintélyé vált.

Legelőször szülőföldjén Pommerániában kezdte kutatásait, utóbb Berlinben körülötte csoportosult az anthropologiai társulat és ennek kiadványaiban, valamint a Holendorffal együtt szerkesztett „Népszerű előadások“ gyűjteményében számos dolgozatot tett közzé.

Majd eljárt a nemzetközi gyűlésekre és mindenütt élénk részt vesz a vitákban. Kutatásai főtárgyát az őskori népfajok megállapítása képezi és e célra nemcsak a barlangok és sírok maradványait kutatja, de a vadnépeket és a jelenleg élő európai fajokat is bevonja vizsgálatai körébe.

A legutóbbi kongresszusban élénk figyelmet gerjesztett a szöke és barna faj elterjedéséről tartott előadása, melyre évek óta gyűjt a statisztikai adatokat.

A hajszin egyútt a koponya méreteivel az ő kutatásai szerint oly jellemző kriterium, melynek segítségével talán lehetővé fog válni az őssirok fajait a ma élő fajokkal kapcsolatba hozni.

Virchownak ittléle alatt alkalma volt személyesen meggyőződni arról, hogy az ő szakmája hazánkban minő serény művelésben részesül. Különösen Lenhossék tanár vizsgálatai nagy mértékben megnyerték a híres tudós elismerését.

Külső megjelenésében nem árulja el a nagy embert; szerény föllépése a valódi tudóst jellemzi, előadási módja egyszerű és világos, nem fényes és kápráztató, mint Brocaé, de minden szaván meglátszik, hogy mélyreható kutatások alapján ejti ki; állításaiban soha a biztos talapot el nem hagyja és óva int légbépipített föltevésektől. Virchow el nem ragadja a hallgatót, de meggyőzi.

Virchow arczképe közepett áll két fajrokon régészé közé. Az egyik Franks, a másik Hildebrand.

Franksnél alig találhatnánk jellemzőbb képviselőt az angol tudósok számára. Széleskörű ismeret párosul benne a legnagyobb óvatossággal, az egyik tévedéstől óvja, a másik oly kérdésekben is megadja neki a kulcsot, melyek megfejtésén más hiába erőlködik.

A minő szerepe jut a világ szinpadán Angliának, olyant visz az európai muzeumok közt a British-muzeum és e nagyszerű intézetnek Augustus W. Franks egyik vezérférfia.

Az ő nagy szelleme több évezred és az egész művelt és félig művelt világkör művelődése emlékeit öleli át, és irodalmi működése egyaránt kiterjed a japánok és chinaiak porcellánjára, a görög világklasszikus emlékeire, és az alig ismert népek kézműveire.

A kongresszusban egy fontos kérdés képezte előadása tárgyát: a borostyánkő szerepe az őskori népek kereskedelmi összeköttetéseiben. A kongresszus tartama alatt pedig a kiállításban, valamint a n. muzeum régiséggyűjteményeiben adatokat gyűjtött egy nagy műre, mely a félig történeti vaskor oly kétes homályú első századainak emlékeit fogja tárgyalni.

Kutatásai számára itt sok anyagot talált, s a British-muzeum költséget nem kimélő nagyszabású liberalitása oly karba helyezte, hogy tanulmányait egész Európában hasonló alapaossággal folytassa, mint minálunk.

Franks e nagy műve nemzetünket is kiválólag fogja érdekelni, mert fényt fog deríteni pogány előidőnkre, melyet eddig régészeti szempontból és összefüggésében az egész akkori európai művelődéssel még nem tárgyalt senki.

Frankssal szembe állítottuk Hildebrandot, az ifjabb régészeti generációnak egyik jelesét.

A fiatal stockholmi tudós alig 34 éves és neve máris az egész ősrégészeti irodalomban elsőrangú tekintélyre emelkedett.

Hildebrand ez irodalmi híret saját nagy képességein kívül azon kedvező körülménynek köszöni, hogy mint fia a nagy érdemű svéd állami régésznek, mintegy fiatal kora óta az apja által ritka tökélyre emelt stockholmi nemzeti muzeum körében nőtt nagyra. Tudományos pályáját ugyanazon intézetnél kezdte a hatvanas évek elején és jelenleg ez elsőrangú muzeum első öre.

Irodalmi híret a svéd szakfolyóiratokban közzétett számos értekezésével alapította meg. Legjelentékenyebb dolgozatai közé tartozik a fibuláról irt dolgozata, melyre Európa összes muzeumaiból gyűjtötte össze az anyagot.

E művében egy jelentéktelennek látszó eszköz — a ruhakapocs — különféle idommainak összehasonlítása és azoknak az egyes országokban való elterjedésének megfigyelése által az ősrégészeti kutatás módszerét újra vitte és meglepő eredményekre jutott.

Nem csekélyebb fontosságú az európai ősnépekről irt műve, mely német nyelven is megjelent, és nem rég apja társaságában megindította a stockholmi muzeum gazdagon illusztrált nagyszabású leírását.

Az ősrégészeti kongresszusoknak ő egyik legkiválóbb éltetője; a stockholmit, mely az eddigiek közül talán a legfontosabb volt, ő szervezte 1873-ban és a két vaskor

kötet, mely e gyülekezetről számot ad, az ő szerkesztése alatt jelent meg és nevét új fényvel körözte.

Számos érdemei fejében a jelen kongresszusban is ott volt ő az alelnökök sorában. A tárgyalásokban, kivált a bronzkort érintő viták alkalmával, többször fölszólt; megjegyzései mindig alaposak és higgadtak, s érvelései, kivált ha speciális bronzkori kérdés forog szőnyegen, mindig döntők.

Hildebrand tevékenysége reánk magyarokra már azért is fölötté fontos, mert a legutóbbi idők ő és társa Montelius voltak azok, kik hazánk őskori kincseit legjobban ismerték és azok fontosságát az ősrégészeti kutatásokban minden alkalommal főhangon hirdették.

A jelen kongresszus alkalmával is ő és fajokon testvéreik, a norvégiai és dán tudósok voltak gyűjteményeinknek legszorgalmasabb tanulmányozói. Míg legtöbb vendégeink közül néhány sétával beérték tárlatainkban, ők hetekig, reggeltől estig időztek a muzeumban és gazdagon megrakott jegyzőkönyvekkel tértek haza.

Arcképeink középső sorában oly egyéniséggel találkozunk, kire a kongresszusi ülések látogatói bizonyára azonnal reáösmernek.

Worsaae ott látunk mindig az elnöki karzaton Pulszky jobbán. E hely, mint állandó tiszteleti elnököt illeti meg őt.

Komoly, de nyájas, szakálatlan arcz, magas homokkal és kifejezteli szemmel. Ha helyéről emelkedik, minden mozdulata kimért és nyugalomteljes; ha szól, lassan és hangsúlylyal ejti szavát; külső magatartásában a volt miniszter nyílvanul, előadása a tudomány nagy mesterét árulja el.

A tisztelet, melyet iránta mindenki tanusit, nem politikai érdemeinek róható föl. Minisztersége 1874-ben csak rövid tartamu volt s azt nagyobb szabású intézkedések nem igen jelzik. De annál nyomósabb, annál fényesebb volt eddigi tudós életpályája, melyen most negyven éve működik. Még a harminczes évek közepe táján lépett föl kisebb dolgozatokkal a dán évkönyvekben (Annaler), de még akkor híre nem terjedt túl szük hona határain.

1843-ban irta meg epochalis művét Dánia őskoráról, mely az összes akkori kutatásokat egészszé foglalta össze és megalapította az egyes őskori fejlődési szakok azon fölosztását, mely még ma is, dacára sok ostromnak, uralkodik tudományunkban.

E műve megjelent német nyelven is és hozzánk is elterjedt a híre, úgy hogy az akkori „Tudománytár“ méltányló ismertetést is közölt róla.

1846-ban más fontos mű követte ezt „a délsvédhoni rúnakövekről“ és a dán évkönyvek folyton közöltek tőle kisebb-nagyobb értekezéseket.

Az újabbak közül legfontosabb az, melyet 1872-ben déli Oroszország gyarmatosításáról irt.

E szorosán régészeti irataim kívül Worsaae mint történetírő is nem közönséges híre vergődött. Dolgozatai a normannokról és a középkori dánokról gyönygei a dán historikus irodalomnak.

Worsaae tevékenysége azonban nemcsak az irodalomra szorított. Ő még a híres Thomsen korában, kinek Dánország őskori muzeuma megalapítását köszöni,

előkelő részt vett e nemzeti intézet emelésében, és mióta Thomsennek a hatvanas évek elején bekövetkezett halála után ő lett az összes muzeumok főigazgatója, oly nagyszerű virágzásnak indultak a dán muzeumok, hogy jelenleg az első rangú európai gyűjtemények közé tartoznak. Ilyen nevezetesen: a régiségi muzeum, az ethnographiai gyűjtemény és az oldenburgi ház történeti muzeuma, melyet Worsaae alapított. Ezek mindegyike illetékes szakemberek itélete szerint a maga nemében Európában páratlan.

Látnivaló, hogy az elismerés, mely e fértint Európaszerte környezi, jogosult, és hogy különösen az ifjabb generatio, mely az ő nyomdokain viszi tovább a tudományt, teljes joggal tiszteli benne mesterét.

Worsaaeval szemben látjuk egy híres francia tudós arczképét.

Broca egyike azoknak, kik a kongresszus szervezésében lényeges részt vettek, mert az egész institutio alapszervezete az ő műve.

Broca a párisi orvosi egyetem híres tanára és az anthropologia legjelesebb művelője Franciaországban.

Az általa szerkesztett „Revue d'anthropologie“ e tudomány legtekintélyesebb francia nyelvű szakközlönye és eddigi négy vaskor köteté valóságos kincsanyaga ez új tudományagnak.

Brocáról mint kitünő orvosról nem szólnak ezuttal.

Az őstörténeti kongresszus gyűléseinek mindig buzgó részvevője és alig van fontosabb kérdés, melyben ő föl nem szólalt volna.

Az utóbbi időkben az őskori koponyákon észlelt trepanatio (mesterséges furás) képezte beható vizsgálódásainak tárgyát és ez szolgáltatva az anyagot a mostani kongresszus egyik legfényesebb előadására is.

Kik a kongresszus üléseiben részt vettek, tudják, hogy a folyékony nyelvű, precíz előadások a ritkaságok közé tartoztak.

Már azért is méltó föltűnést okozott Broca valóban szónoki hatású előadása. Jóval tovább szolt egy óránál, de mindvégig feszült figyelemmel esüggött minden szem a tudós tanár ajkán, valódi élvezet volt nyomról nyomra követni fényes érveleseit és a midőn beszéde végét érte, elragadtatva szavai hatása által még azok is tapsokban törtek ki, kik nem voltak hajlandók a tudós francziát rhetorikai érvelesek végső magaslataira követni.

E beszéde óta Broca volt egyike a kongresszus legnépszerűbb alakjainak, s e népszerűségét nem csekély mértékben növelte az érdeki kirándulás alkalmával rögtönzött fölszólalása, mely után lelkesülten fölemelték és körülvitték.

Broca a kongresszus után is időzött egyideig hazánkban és Fehérmegyében Zichy Jenő gróf társaságában körutat téve, közvetlenül a nép körében volt alkalma anthropologiai észleleteket tenni, melyekről az általa szerkesztett folyóiratban nem sokára élvezetes jelentést fogunk olvashatni.

Virchownak és Brocának a lengyelek közt méltó társa akadt a derék Kopenicki varsói egyetemi tanár személyében.

Hire távolról se üti meg társaiét, de azért kutatásai, melyeknek különösen a lengyelországi sírokban lett koponyák képezik tárgyát, nem csekélyebb fontosságúak.

Itt időzése alatt a nemzeti muzeumban és az ősrégészeti kiállításban behatóan vizsgálta az itt lévő koponyákat s azokat egy külön értekezésben fogja a tudós világának bemutatni.

E koponyák összehasonlításából a lengyelországiakkal és a délorosz kurghánokban előkerülő esontvázzakkal talán sikerülni fog azon fajok megállapítása, kik honi „kunhalmaink“ban oly sokat vitatott, de mindez ideig még meg nem fejtett rejtélyes problémát hagytak reánk.

Az érdemes lengyel tudós közelében az utolsó sorban — the last but not the least — két olasz foglalt helyet. Miként ősrégészeti tudományunk fő éjszakon kezdődött és csak évtizedek után talált szorgos művelőkre a déli tájakon, úgy képünkön is, mintegy a tudomány fokozatos fejlődését követvén, legvégén jutunk a két derék olasz tudós bemutatásához.

A nemzetközi kongresszus körül szerzett érdemei miatt az elsőbbség megilleti Capellinit a jeles geologust.

A „kongresszus apja“nak nevezték őt, és nem egyszer, mikor a kongresszus „traditio“-nak kérdése forgott szőnyegen, ő maga is ez atyáságára hivatkozott. S ebben nem tultozt. Nehány olasz honfitársával és a svájci Désorttal 1865-ban Spezziaiban eltökélték magukban, hogy az őstörténeti tudományak nemzetközi központot adnak.

Az eszmét Neufchatelben 1866-ban megvalósították; a tudósok kész örömmel fogadták a meghívást, s a mióta ez első gyűlés Svájcban megvolt, eljárt a kongresszus Párisba, Norwickba, Kopenhágába, Bolognába és Stockholmba és minden későbbi gyűlésen nőtt a résztvevők száma, nőtt a nemzetközi areopag fontossága.

S mindenütt ott volt Capellini, az élénk elméjű, tevékeny férfi, s érdemei miatt már az első ülés óta a kongresszus tiszteletbeli elnöke.

Tudományos működésének sulypontja leginkább a geologia terén van, melynek ő tanára a bolognai egyetemen. E foglalkozása természetszerűen vitte őt át az ember legrégibb nyomainak tanulmányozására s olasz és francia nyelven irt értekezéseinek nagy száma eléggé mutatja, hogy itt is siker követte tevékenységét.

A másik olasz Luigi Pigorini, ki alig érte élte délszakát és máris Európaszerte ismert tudós, ki éber és lelkiismeretes kutatásai által messze kiválik nemzetbeli társai közül. Szülőföldje a parmai tartomány volt és a parmai muzeumban kezdte pályafutását. A hatvanas években már mint igazgatót találjuk őt e muzeumban, mely alatta valóságos mintaintézeté vált. Miként muzeumoknál szokások, eleinte egyaránt kellett művelnie a régészet különféle ágait, de csakhamar a parmai tartomány őstelepei (terramarék) vonták magokra figyelmét, s azóta egész erejét az olasz őskor tanulmányozására fordította.

Irodalmi működése Olaszországban szép nevet vívott ki neki, s a mióta a kopenhágai és a stockholmi kongresszusokban is bemutatta hazájának őskincseit és szak-szerű vizsgálatainak eredményeit előadta, külföldön is elismerést nyert.

Midőn az utolsó évben Bonghi, Olaszország nagynevű minisztere, Rómában egy ethnographiai és egy nemzeti muzeum eszméjét tervezte, e két institutio létesítését Pigorinira bízta, ki hivatásának derekasan megfelelő, e rövid másfél év alatt megteremtette a római „museo ethnografico e nazionale“-t.

ször szólalt föl és előadásai nemesak a tudomány színvonalát érték, de mindig új és figyelemre méltó adatokat nyújtottak.

Gyűjteményeinket pedig északi tudóshoz illő szorgalommal vizsgálta át, s így bizton reméljük, hogy a jelentés, melyet kormányának tenni fog, műrégészeti viz-

akkor emlékkönyvet kellene olvasóink kezébe adni, itt pedig szerény emléklapra kellett szoritkoznunk, melylyel a „Vasárnapi Ujság“ az őstörténeti kongresszus kedves vendégeitől búcsuzni kívánt.

h. j.

A FRANGEPÁNOK KASTÉLYA FIUMÉBAN.

Irodalmi működéséből csak annyit emlitünk itt, hogy miként nálunk Rómer az „Archaeologiai Értesítő“-vel tette, úgy ő „Bulletino di Paleologia italiana“-val fölírta honfitársait téltenségekéből és az ősrégészetnek mindenütt buzgó híveket terem.

Kongresszusunkban mint az olasz kormány képviselője vett részt, több-

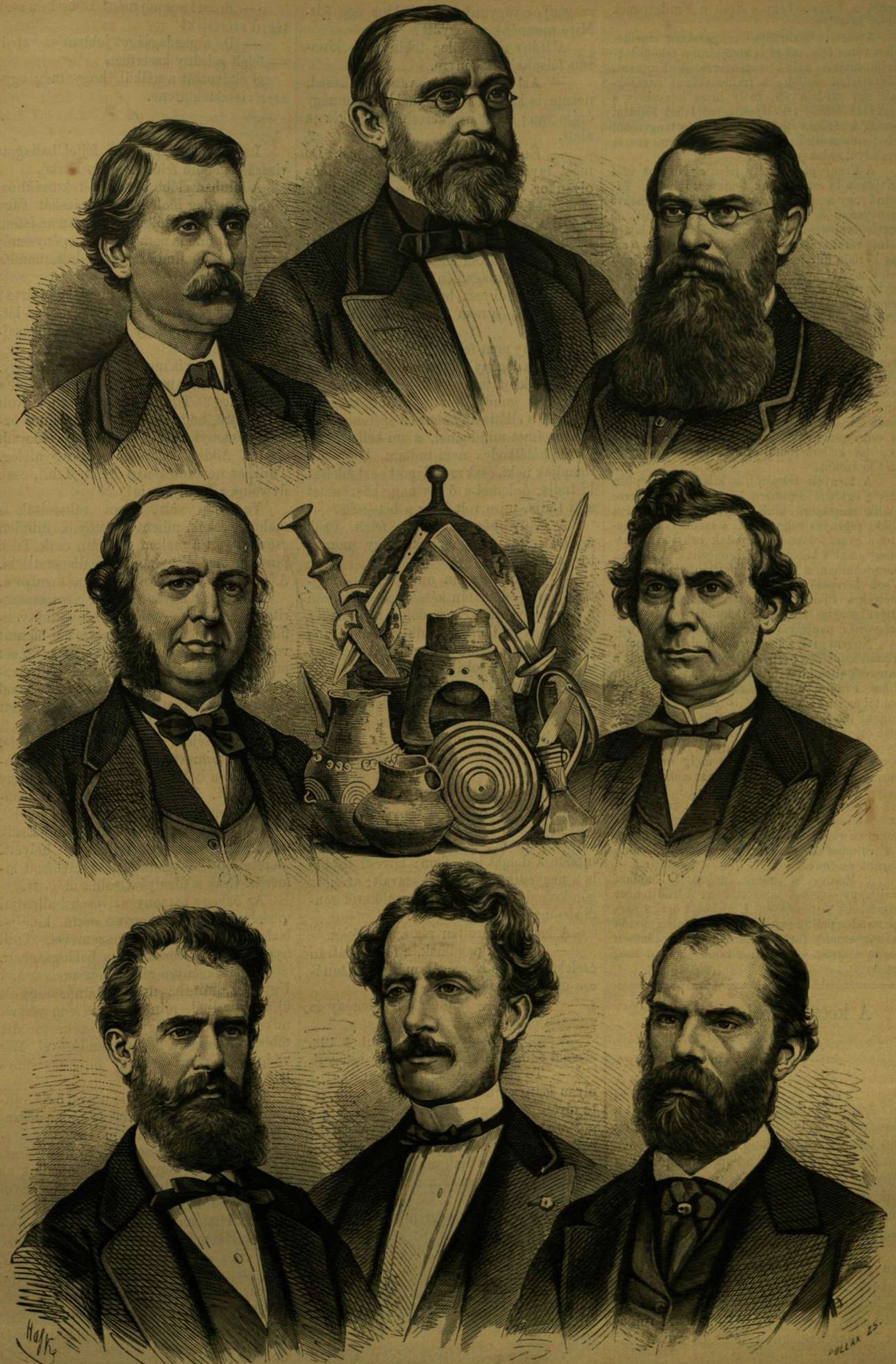
gálódásainknak hű és alapos képét fogja nyújtani.

E lelkes fiatal tudóssal befejezzük vázlatos rajzunkat.

Egy tekintet külföldi vendégeink hosszú névsorára megtanít, hogy sok nevezetes egyéniséget kellene még bemutatnunk, ha a kongresszusról csak megközelítőleg teljes képet akarnánk adni. Csakhogy

A Frangepánok kastélya Fiumében.

Minden vidéken vannak bizonyos helyek vagy pontok, melyek az utazók emlékezetében legtovább megmaradnak, részint azért, mert ama pontok az egész táj fölött uralkodnak, részint azért, hogy azok kölcsönöznek jelleget valami tekintetben az egész vidéknek. Ilyen pont Fiu-

KOPERNICKY.
BROCA.
PIGORINI.VIRCHOW.
CAPELLINI.HILDEBRAND.
WORSAAE.
FRANKS.

ARCZKÉPEK AZ ŐSRÉGÉSZETI KONGRESSZUSBÓL.

ménál a Terzato-hegy s azon a Frangepánok ősrégi kastélya.

A kastély tekintélyes magasságra emelkedik a város fölé, miért is romjairól a lehető leg-szebb kilátás nyílik a tengerre és Fiuméra. Közvetlenül mellette a franciskánus barátoknak egy zárda áll, mely híres bucsu hely s négyszáz fokról álló lépcsőzeten lehet feljutni hozzá. A zárda a Rjeka nevű sziklás tengerből felelt emelkedik és Fiume városának eme részét rendkívül érdekessé teszi.

A Frangepán-kastély jelenleg Nugent gróf tulajdona és családjának temetkező helye. Távolról úgy a művészre, mint a régészre nézve igen vonzó és sokat ígérő látványt nyújt, de közelebbről vizsgálva nem felel meg a hozzá kötött várakozásnak. Az erődszerű kastély vastag kőfalai mindenestre a középkorból, körülbelül a XII. vagy XIII. századból való, míg egyik négyszögletű tornya, mely a legutóbbi renaissance-izlést tünteti föl, valószínűleg a XVI. század közepe táján épülhetett föri lakásul. Kár, hogy ez ódonzerű épületmaradványok kellős közepébe Nugent gróf egy izléstelen görög templomot építtetett, a mely sokkal újabb és fehérebb, hogyszem ottlétén az utazó meg ne botránkozzék. Távolról, például a Fiumára hidjáról, ez az összhangtalanság legkevésbé sem tűnik föl, s az épület hatalmas tömege szépnek és nagyszerűnek látszik, de közelről nézve a családás kellemetlenül érinti a középkori építészeti kedvelőt.

A tornyok tetejéről a kilátás meglepően szép; egyfelől Fiuméra és az Adriai-tengerre nyílik nagyszerű körlátvány, míg másfelől a Rjeka regényes völgye tárul a szemlélő elé, melyet a gyors futásu hegyi patak ezüst színű kemény sziklák között vág ki magának. A hegyek hasadékaiban, a kis folyó partján, egymást éri a sok kerepülő malom, s az ipartelepek közt, melyek a Rjeka vizének természetesen mozgató erejét igénybe veszik, a Schmidt- és Meynier-czég óriási papírgyárai érdemelnek első helyet.

Nugent gróf, a kastély mostani tulajdonosa, írlandi születésű osztrák tábornok; részt vett a francziák ellen folytatott háboruban is 1813-ban. Mikor Fiumét az angolok elfoglalták Napoleontól és ismét visszakerült monarchiánkhoz, Nugent megvásárolta a romokat és összegyűjtötte ott a régi szobrok, az etrusk, görög és egyiptomi művészet maradványait. Egy kis kertben, ama régi templom előtt, mely ma kápolnául szolgál, fölállítá Nugent azt a diadalívét, melyet a marengói csata emlékéül I. Napoleonnak emeltek. Azt beszélék, hogy a kastélyban levő sok régi emlék egy része a híres Minturnae nevű régi római város romjaiból való és I. Ferdinánd napolyi király ajándékozta volna Nugent grófnak.

A Frangepán grófok, a kastély hajdani urai nagy szerepet játszottak az Adriai-tenger szigeteinek történetében. Emlékeket őriz a partok minden pontja és helysége; számtalan monda és hagyomány fűződik nevékhöz, s különösen Veglia szigetén emlékeznek rájuk élenken még ma is.

A kecskés-völgyi malom.

Elbeszélés.

Irta **Vértesi Arnold.**

(Folytatás.)

A mult emléke szelidebb fényt vetett a leány daczos büszke arcára. Mialatt az ifju beszélt s mialatt ő felelt reá, e szép fiatal leány-arczon gyorsan váltakozott a fény és árnyék, hasonlóan ahhoz, mint mikor nyáron süt a nap és felhők usznak az égen s árnyékuk ide-oda inog a földön, majd eltűnik, majd ismét megjelenik.

— A mit magában gondoltál, tartottad volna magadban, nem kellett volna nekem megmondanod, — szólta a leány. — Nekem a gyermeknek! Nekem nem volt még annyi eszem, hogy tudhattam volna, mi a szerelem, mi a játék és mi a hazugság?

— De istenem! Rózs! mit tehettek róla én? Hiszen mindketten földhöz ragadt

szegények vagyunk. Két koldus egy pár. Mire mennénk mi együtt?

A leány megvetőleg tekintett a kinosan fölshajtó legényre.

— Azt gondoltam, van két kezéd, nekem is kettő és a napnak buszonnyeg órája van; sokat megkereshet négy kéz alatt.

— Én is azt gondoltam, Rózs! De most tavasszal, tudod, beteg voltam és olyanok sok mindenféle eszébe jut az embernek és mikor úgy fekszik az ágyban, esodálatosan világos lesz néha az ember fejében. És akkor azt gondoltam magamban: nekem három éhező szájról kell gondoskodnom a magamén kívül, az isten bizta őket reám, mi lesz belőlük, ha én sokáig beteg leszek és nem bírok nekik kenyeret keresni?

A leány nem felelt. Komoran hallgatta tovább s a legény folytatta:

— Akkor az asszonyom, a gazdag molnáré gondoskodott rólam szegény betegről s ellátta anyámat és szerencsétlen testvéreimet mindennel, a mi kellett. És mikor halálkódva nem tudtam, hogy mit mondjak neki, csak mosolygott s azt felelte: ki tudja, érdemel-e ő oly nagy köszönetet s ki tudja, mire volt jó ez a betegség?

A leány még most sem felelt. Csak fejével intett a legénynek, hogy mondja tovább.

— Nem értettem mindjárt, — folytatta ez, — de aztán később megértettem s ő mosolygott. És a dolog oly világos volt, hogy hallottam, mikor a malomba járok hátam mögött azt suttogták: ez lesz a gazda itt nemsokára.

— És az tetszett neked?

— Megjédtem tőle s mult vasárnap délután bejöttem a tiszteletes urhoz és elmondtam neki mindent.

— Mindent? — kiáltott közbe fenyegetve a leány.

— Nem, a te nevedet nem, — viszonzá a legény. — S a tiszteletes, a ki nekem pártfogó uram és gyámolító volt mindig, azt mondta rá: talán a gondviselés uja intezte a dolgot így, fiam; kövesd tovább is a negyedik parancsolat szavait; az ég is gondoskodik azokról, a kik szülőikről gondoskodnak.

A leány ingerülten rázta szép fejét.

— A papok papolnak, a férfiak bátran cselekesznek és a gyávák mások jó tanácsa mögé bujnak.

— Rózs! — kiáltott föl a legény és egészen elsápadt.

A leánynak arca égett mint a tűz, szemei szinte szikráztak és ajka lihegett.

— Te azt mondtad, én nem vagyok olyan leány mint a többi. Nem vagyok. De te olyan férfi vagy mint a többi. Én dolgoztam volna neked hajnalról napestig, estétől reggelig s ha az isten azt végezte, hogy mégis éhen haljunk meg, hát meghaltunk volna éhen. Én nem panaszkodtam volna.

E heves kitérés megrendítette Ferkót. Meghatottan nyújtotta át kezét, hogy a leány kezét megragadja, de az visszahuzta a magáét.

— Menj, — szólta s ajka hevesen reszketett; — csak menj azon az uton, de ne mondd, hogy az isten küldött arra. Nem, nem!

A legény nem birt magával. A földagdt erek majd kipattantak halántékain, feje szédelt.

— Rózs! maradj még! Rózs! én csak téged szeretlek!

— De a gazdagságot jobban szereted, — felelt a leány keserűen.

S eltávozott a nélkül, hogy még egyszer visszatekintene.

III.

Lassan, lecsüggesztett fejjel ballagott vissza a malom felé Meggyes Ferkó.

A faluban előbb beszólt a rektorékhoz, a hol a gazdag molnáré félóráskat vagy többet el szokott tölteni rendszeren az isteni tisztelet után. Ma nem volt ott Lepényesné; templom után mindjárt haza indult, mondta a rektorné.

De nem tette hozzá, hogy ki kísérte? Olyan szomorúnak, olyan levertnek látszott ma Ferkó, hogy a rektorné megsajnálta.

— Eh, ugyis megtudja, ha haza megy.

Persze hogy megtudta. Hogyne tudta volna meg? Tilili pintérmesternek volt annyi esze, hogy ha elkísérte a csinos özvegy asszonyt hazáig, hát ott is maradt ebédre. Addig üsd a vasat, míg meleg. Tilili, ez nevezetes nap lehet. Tilili, csak itt volna a furulyám is!

Vasárnap volt, nem zakatoltak a malomkerekek, pihent a pitlélő, minden csöndes volt a malom tájékán, csak Tilili pintérmester éles hangja hallatszott ki. A hangja is olyan volt, mint a furulyája.

De Ferkót ugyan cseppet sem szomorította el jobban ennek a szokatlan vendégnek a jelenléte. A rektorné bántott volna rajta, milyen nyugodtan vette, sőt még örült neki, hogy nem kell az asszonyával egyedül maradnia. Most a Rózsival való találkozás után nagyon nehéz lett volna egyedül maradniok.

Szerencséjére nem kellett attól félnie. Tilili pintérmester nem egyhamar távozik, főképp a hol szóval is, szemmel is úgy marasztják. Ebédre megmaradt uzsonnára, uzsonnáról vacsorára.

Nagy nap ez, Tilili barátom. Eszik három ember helyett, füllent hat helyett, szeretetreméltóságának egész tárházát ki-meríti. Csak a furulyája volna még itt.

Az özvegy asszony szivesen hallgatja, mosolyogva nézi, hogyan eszik, kínálja, biztatja azzal a hamis szemével. Tilili nyakig uszik a borban és a boldogságban.

Ferkó legényre rá sem néz az asszony. Ugy tesz, mintha nem is látná, hogy itt ül az asztalnál, mintha észre sem venné, mikor eltávozik. Egyáltalán nem törődik többé vele, csak a kedves vendégével. Már világos, hogy az asszony fülig szerelmes lett beléd, Tilili.

Nagyon világos. Néha ugyan összeráncolja homlokát, hanem hát az csak a boszúságot jelenti, melyet a csinos özvegy asszony a kegyből kiesett Ferkó iránt érez. Néha egy-könyvesebb is lopózik az özvegy szemébe, hanem hát azt bizonyosan csak a nagy elérzékenyülés okozza, oly szivrehatóan tud beszélni Tilili pintérmester. Hát még ha még furulyája itt volna?

Ferkó ezalatt leheveredik az erdőben, mely mindjárt a malmon tul kezdődik. Furesza gondolatok kovályognak fejében.

A domboldról, a hol heverész, egyenesen lelát a malomra. Szép, új, nagy épület az. Az a bővizű patak, mely most pihenő kerekai alatt locog, soha ki nem szárad, nyár közepén, a legnagyobb szárazságban sem.

— Minde az enyém lehetett volna, — gondolja magában Ferkó.

De úgy tekinti most, mintha már idegené volna. Ugy tekinti s nem érez semmi sajnálkozást. Tudja, hogy tőle függ meg-szeretni, ha akarja; csak egy lépést kell tennie. De azt a szót kimondani, azt a lépést megtenni nincs sem kedve, sem bátorsága. Folyvást fülében csengenek Rózs szavai, folyvást előtte lebeg a szép leány kipirult arca. S erre a visszaemlékezésre a Ferkó arca is kipirul.

Kipirul a szerelemtől, kipirul a szégyentől.

Szabade elhagynia azt, a kit ő úgy szeret, a ki őt úgy szereti? Rózsának igaza van; négy kéz sokat megkereshet s a szeretet és hűség csodákat művel.

— És az isten velünk lesz, — suttogja, föltekintve a fák gallyai közt a kéklő égre.

Fészkeket pillant meg mindenütt a gallyak közt. Apró madarak vigan csicseregve hordanak enni kis fiainak. Turbókoló gerle-pár csókolózik épen feje fölött egy tölgyfa ágán.

— Kiki szerető párjával, — mormogja magában a legény. — Azoknak ninesenek telt éléskamráik, még sem félnek, megrakják fészkeiket és az isten minden nap juttat nekik annyt, a mennyi táplálék kell.

Mindegyre mélyebben bele merül gondolataiba a legény. Anyjára, két nyomorék testvéreire gondol. Imé, megélték eddig is. Nehezebbé válik az élet ezután, ha két munkás, szorgalmas kézzel szaporodik? S nem szaporodik-e hat másik kézzel egyszerre, ha egy okos, erélyes asszony lesz a háznál, a ki munkát tud adni a szerencsétlen bambáknak s kitalál valamit, a mit még a szerencsétlen nyomorék leány is elvégezhet gyöngé görbe kezeivel?

Ferkó sokáig nézi, nézi a kék eget és a fészkeket a zöld lombok közt. A madarak vidáman csicseregve röpülnek el fölötte, mintha biztatnák: ne félj! ne félj!

Már nem fél.

— Ki tudja, — szól suttogva, — nem ez-e a gondviselés uja?

S ha most lépne a tiszteletes ur elé s azt mondaná: — nem mondtam el mindent igazán, nem mondtam el, milyen nagyon szeretem azt a leányt, nem mondtam, szeretni fogom akkor is, ha mással esküszöm meg, nem mondtam, hogy kin lesz az életem nélküle, most megmondom mind igazán, — ki tudja, nem azt felelné-e a jámbor öreg:

— Kövesd, fiam, szived szavát?

(Folyt. követe.)

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA

MOSZKVTÓL IRKUTSKIG.

VERNE LEGUJABB MŰVE.

MÁSODIK FEJEZET.

Anyja és leánya.

Négy nap telt el, mióta foglyaink a tatár táborba érkeztek. Helyzetükön semmi változás nem történt. A franczia és angol hirlaptudósító mint szabaditót várta Ogareffot; Strogoff Mihály tartott az áruló orosz megérkeztétől, vagy jobban mondva: a vele találkozástól, mert különben ő is abban a hitben volt, hogy ennek megérkeztétől függ a tábor tovább mozdulása: s akkor őt is közelebb viszik ezéjra felé.

Vége augusztus 12-kén bekövetkezett az annyira várt és rettegett esemény. Dob, trombita és puskaropogás jelentette s óriási porfelleg jelölte Ogareff Ivánnak, több ezerre menő csapat élén, a táborba érkezését.

A csapat ugyanaz volt, melylyel Ogareff, mint emlékeztetünk, Omszk alsó városát elfoglalta volt. A felvárt jobbnak látta nem venni derék ostrom alá, hanem háta mögött hagyva, előbbre nyomult, hogy a fő hadsereggel, Feofárhán vezéréle alatt, egyesülhessen.

Az Ogareff csapátja megállott a tábor elő-örseinél, de nem telepedett le, nem kapván parancsot a táborba szállásra. Parancsnokuknak nyilván az volt a czélja, hogy rövid pihenés után ismét tovább menjenek s mielőbb elérjék Tomszokot.

A csapattal együtt egy sereg fogoly is érkezett, kiket a durva katonák hajtottak magok előtt, kegyetlenül elsigázva őket, vagy csak alig táplálva, pihenni nem hagyva, s mindenféle bántalmakkal illetve. Pedig nők is voltak közöttök...

A foglyokon kívül temérdek koldus, lézengő, maródi és csavargó is jött a csapattal, utóhad-képen. Természetes, a tatárok mindent elpusztítottak a ferde mentek, utánok csak inség maradt; a föld népének legnagyobb része a győzők nyomába tapadva követte pusztító hódítóit.

E gyülekezés nép közt volt az a czigány csapat is, melylyel Ogareff Ivánt már Nisni-Novgorodban láttuk; az egykor szép s még most is kaczkias Sangarre is velök, vagy inkább előlökön, mert e gonosz, megromlott, minden cselre, gazságra és kegyetlenségre képes czigány nő, valódi átok-szelleme Ogareffnek, soha sem vált el tőle, s feltétlenül szolgálatába adta magát testestől-lelestől. Ogareff egykor, egy elkövetett nagyobb esny miatti büntetésből mentette meg e gonosz asszonyt, s azóta a hála, és azonkívül még valamely megmagyarázhatatlan varázs kötötte őt az áruló, de daliás orosz tiszthez...

Az egyik szolgálat, mit most Ogareffnek tett: hogy foglyai egyikét, egy agnót, folyvást szemmel tartsa, annak minden léptét kémlelje, minden elrejtett szavát kilesse... De Strogoff Márfa, mert ő volt e fogoly, sokkal inkább vigyázott magára, bár sejtelve sem volt róla, hogy a Sangarre őrszemei kísérik, mintsem a legkisebb szón, vagy mozdulaton is rajta lehetett volna kapni. Pedig, még ha egy örrel beszélt, vagy ha egy ó falhoz dülve igyekezett fíradt esontjait pihentetni, akkor is ott ült Sangarre, mozdulatait kísérvé kigyó szemei éles tekintetével...

Most is a mint Ogareff, a táborba érve leszállt lováról, hogy a khán sátorába menjen, kengyellel mellett találta Sangarret. Egy értő pillantást váltottak egymással.

— Semmi? kérdé a férfi.

— Semmi, felelt a nő.

— Kettőztesd vigyázatodat s légy türelmes.

— Még sem jött el az idő, hogy szóra hozd a vén boszorkányt?

— Még nem.

— S mikor jő el?

— Mihelyt Tomszkban leszünk.

— S mikor leszünk ott?

— Három nap múlva.

A Sangarre nagy szemei kegyetlen öröm villámai szórták, míg Ogareff tovább ment. Feofárhán sátorában várta alvezérét. A tanács-tagok, a pecsétör, a hodsza s a többi méltóságok ülve maradtak, a sátor földjén levő vánkosaikon; míg a khán felállott kerevetéről s egy lépést tett Ogareff felé.

A khán mintegy negyven éves, magas, fér-

fias alak volt, egészen hadi fegyverzetben, fején bokrétság sisakkal, mellvasára leomló nagy fekete szakállal, vállán keresztül dúsan ékített kard-kötővel. Engedelmesseget parancsoló, inkább komoly és szigorú, mint kegyetlen tekintettel.

A mint Ogareffhez ért, megölelte s megcsókolta. Ez a legnagyobb tisztesség, a mivel egy keleti fejedelem alattvalót illehet.

— Nincs kérdésem hozzád, Ogareff Iván! — szólta. — Magad mondd, a mit mondandó vagy.

— Taksir, — mondá ez, tatárul s a keleti virágos nyelven — te tudod, mit tettem seregeid élén. Az Isim és Irtis vonala hatalmunkban, s tatár folyókká vált vizeikben bátran itathatjuk lovainkat. A kirgiz csapatok birják Sziberia szívében az Isimtől Tomszokig menő utat. Hadaid előtt egyaránt nyílt az ut keletnek, a hol a nap felkél, és nyugotnak, a merre lemegy.

— S ha nap nyentében megyek?

— Akkor minden a tied az Urálig s Európa megnyílik előtted.

— És ha szembe megyek a nappal?

— Akkor Irkutsk, és vele Szibéria legtermékenyebb része lesz lábad alatt.

— S Ogareff Iván melyiket javasolja a két irány közül?

— Szembe menni a nappal, s ha a czárt nem, — legalább öcsését, a nagyherceget, hatalmadba ejteni.

Ez volt Ogareff Ivánnak leghőbb vágya. A nagyherceg elleni boszu sugallta azt.

— Ugy teszek, Iván, a mint tanácsolod.

— Parancsodat várom, emir.

— Főhadiszállásunkat még ma Tomszkba teszük át.

Ogareff Iván meghajtotta magát s a husbegnitől követve távozott a sátorból, hogy végrehajtsa a khán parancsát.

Ott künn zaj és csoportosulás lepte meg, a tábornak azon része felől, a hol a foglyok voltak. Oda vágatott lovával, megtudni, mi történik. Két európai öltözetű ember körül volt a tolongás, kik erővel utat akartak törni magoknak az örök között, míg ezek durván tartóztatták őket vissza.

Ogareff csöndet parancsolt s maga elé állította a két lázadót. Blount és Jolivet urak voltak. Ogareff kérde: kik és mit akarnak. Blount előadta, hogy ők hirlaptudósítók, egy-ikök angol, a másik francia, kik a népjog nevében kívánják szabadon bocsáttatásukat.

Számításukban, melyet az orosz tiszt polgárisultására alapítottak, nem csalódtak. Ogareff azonnal elrendelte szabadon bocsáttatásukat.

De a mi nekik ennyire hasznukra vált: Ogareff jelenléte, Strogoffot annál nagyobb aggodalomba ejtette. Ismét szokásról gondolkodott. De midőn megbállá, hogy az egész tábor Tomszk felé mozdul, a hová épen ő is igyekezett, arra határozta, hogy megadja magát sorsának s egy véletlen szerencsétől várja szabadulását.

Délután 2 óra volt, augusztus 12-kén, az ég felhőtlen s a meleg nagy, midőn a topesi-basi jelt adott a tábor indulására.

A két hirlapíró lovakat és kocsit szerzett s a tábor előtt megindultak a Tomszk felé vezető uton.

A tábor nagy tömege, elől hajtva a foglyokat, utánok haladt.

A foglyok közt, kiket Ogareff Iván hozott magával a tatár táborba, volt egy komor, vézna, hallgatag öreg asszony, a kinek ajkáról egy panasz, egy solhaj sem lebbent el, bár a ki figyelemmel szemlélte, láthatta volna, hogy mondhatatlanul szenved. A véletlen, vagy a kegyes gondviselés, egy fiatal leányt rendelt odala mellé; sohasem ismerték egymást, mielőtt együvé ke-

rültek a fogságban, de azért megmagyaríthatatlan rokonszenvvel, sőt ragaszkodással viselkedtek egymás iránt. Még a mindenkire gyanakodó, minden közeledést ösztönszerűleg visszautasító Strogoff Márfa is, mert ő volt az öreg nő, önkénytelen bizalommal viselkedett a szelíd leánya iránt, a ki nem más volt mint Nadia. Titkos lánc kötötte őket össze, a nélkül, hogy bármelyiküknek is tudomása lett volna arról.

Nadia, miután a tatár portyázók kezeibe esett, s Strogoff Mihályt, vagy a mint ő hitte Korpanoff Miklóst, eddigi hő védőjét meghalni látta, (mert semmi kétsége nem lehetett arról, hogy a folyamba veszett,) kétségbeesetten engedte elhurcoltatni magát, s alig birt eszmélettel arról, mikép jutott a többi foglyok közé. De ifjúsága s természetétől erős és szilárd lelke csakhamar visszanyerte egyensúlyát. Bár elvesztette reményét, hogy apját megláthassa valaha, s ép oly kevéssé tudott megnyugodni védője halálában: az élet visszakövetelte jogát s a harag és boszu visszaadta bátorságát. Találkoz-

A khán fölállott kerevetéről.

Azt mondd úgy viselte gondodat, mintha bátyád, mintha anyád lett volna?

— Ugy van, ugy van!

— S mégis úgy oltalmazott, mint egy hős, mint egy oroszlan!

— Ugy van, hős, oroszlan volt ő.

— Fiam! fiam! — De azt mondd, egy borzasztó sértést némán tűrt el s megtorlatlanul hagyott az isimi állomáson?

— Ugy van; de nem bátorság hiányából, hanem valami titkos oka lehetett reá: valami fontos megbízás, melyet nem akart kockáztatni. Isten tudja, s csak egyedül Isten lehet a bírja.

— Az! az én fiam ő!... De hát nem szölt-e előtted soha, édes anyjáról?

— Anyjáról? Mindig! Imádtá őt s a legnagyobb szeretettel emlegette.

— Nem mondta-e, hogy Omszkban fel fogja keresni anyját?

— Ellenkezöleg, azt mondta, hogy nem keresi fel, nem szabad őt látnia, anyjának tud-

Támogatta roskadozó lépteit.

Egyveleg.

— **A kínaiak veszedelme.** Egy idő óta nagyon elharapózott Kínában a disznófark-lopás. (Disznófarknak nevezik a kínaiak czopfját vagyis farkcsát.) A „mennyei birodalom“ jámbor lakói e lopásokat papírból kivágott demokónak tulajdonítják, melyeket az ő ellenségeik küldenek nyakukra. A kínaiak most már apró sárgapapír darabot viselnek farkosaikon, mely papírra a papok valami büvös mondatot írnak föl a természetfölötti gonoszság ellen. A sárga tudvaleg a kínaiak szent színe.

— **Angol éjszaksarki expedíció.** Allen Young kapitány, a „Pandora“ hajó parancsnoka, ki abban jár, hogy hirt vigyen az angol éjszaksarki expedícióról, Londonba jelenté, hogy Grönland északi partjára megérkezett. Levele szerint a tenger tavaszra és a nyáron, a mennyire erre a szomszédságból követhetethet, északon nyílt volt és jégmentes. — A „Pandora“ július 20-án készült Upernavikot elhagyni. A fedélzetén az egészségi állapot kielégítő volt. Beraktak a hajóra 150 tonna kőszén, beszerették szükséges számmal kutyákat és szegődtettek

Női ékszer a XVII. század elejéről.

Mindig és mindenütt szerették az emberek magukat ékszerrel fölcizozmálni, s különösen a nemes éredeknek és drágaköveknek mindig fontos szerep jutott az emberi gyöngöseség dédelgetésében. Ez a gyöngöseség egy külön művészet kiinduláspontjává szolgált, melynek fejlődési története a nagy művészetek fejlődési történetével párhuzamosan halad. Az új korban az ékszerkészítés az olaszoknál a XVI. században oly magaslatra emelkedett, hogy az akkori ékszerek még mai nap is legszebb remekművei az ékszerészetnek. Németországban valamivel később állott be a virágzás kora; itt különösen a XVII. század elején volt legvirágzóbb az

ékszerkészítés, mikor Rudolf császár udvarában a német művészeteknek központot teremtett. Azóta hanyatlott az ékszerművészet s csak legújában kezdtek ismét a régi minták nyomán föléleszteni. Ily minta gyanánt szolgáló régi ékszer mutatunk be mai számunk két csinos kis rajzában.

E két rajz egy női ékszer két oldalát ábrázolja, mely Pulszky Polixena kisasszony tulajdona. E kereszt mind rajzban, mind kivitelben a német ötvösművészet aranykorának legszebb példányai közé tartozik. Zománca niello; azonban nem ezüstbe, hanem aranyba van foglalva,

a mi a ritkaságok közé tartozik. Készítője valószínűleg Hiller lehetett Nürnbergből a XVII. század elejéről; legalább e mesternek Rudolf császár számára készített több műve maradt fenn, melyek ez ékszer stílusára emlékeztetnek. A Lichtenstein-képtárban van egy arczkép Van Dycktől (herceg Tassisné), a melyben lerajzolt ékszer az ittenihez nagyon hasonló.

A nagyobbik rajz a kereszt hátulso — zománcozott — lapját tünteti föl; a kisebbik a kereszt első — gyémántos — részét. Művészi tekintetben az előresz nem áll hátrább a hátsó lapnál.

Az egész ékszer laposra kőszörült gyémántokkal van kirakva. Ez ugynevezett táblakő-kőszörülés a XVI. század végén jött divatba, később azonban fölhagytak vele, mintán a gyémánt viszfényét igen kevés tünteti ki. Ez haladás volt, mert a gyémántnak ily táblakő-kőszörülése volt az eredeti, s csak később találák föl az ugynevezett brillant és rosette-csiszolást, mely sokkal jobban emeli a gyémánt fényét; s ekkor a régi táblakövek is majd mind újra: brilliántokká vagy rosettekké kőszörültek. A táblakő ezért ritka forma, s csak régi ékszereken látható. Jelenleg a gyémántokat, ha laposak, rosette-alakra kőszörülik, melynek alja lapos; ellenben, a mint tudva van, a brilliánt domborúbb és sokkal több tessel bir, s alsóbb része is ki van kőszörülve, mi emeli a kő fényét.

A felül (M. P. G. G. T. C.), melyek a kereszt hátsó részén niellirozva látszanak, valószínűleg a tulajdonos nevét jelentik, de eddig megfejtve nincsenek.

Három megyén keresztül.

— Kongresszusi tárcza. —

Hajnalba, hajnal előtt — fiakker állt az ajtó előtt...

Mert hah! reggel utra kelő ember nem hagyhatja oda eléggé korán az ágyat. Akármily serényen buzgólkodtál is este, hogy reggelre mindent rendben találj: száz forintot lehetne kockáztatni egy ellenében, hogy hajnalban meg fog még gyülni bajod egy csomó apróság elkerítésével.

Mintha pajkos ördögcsék raktak volna el éjjel mindent szokott helyéről. Majd ingomb-jaidat, majd meg kulcsaidat nem találod, most szivartárczád, öt perczel később pedig plaid-szijaad fölfedezésére kell magadat kiküldened expedíció gyanánt.

S mentől inkább sietsz, annál nehezebben érsz célod. Jó, ha egyéb baj nem tartóztat föl, mint esernyőd csatjának és kezyüid gombjainak leszakadása. Áldhatod sorodat, ha egykét perczel a vonat elindulása előtt úgy érkezel meg az indóházba, hogy fésűdön, tollkéseden, jegyzőkönyveden s utisipkádön kívül semmit sem felejtettél otthon...

Hét óra negyvenöt perczet mutat a vasuti óra, hogy belépünk az osztrák államvasut indóházának csarnokába. Ép „a tempo“ érkezünk. Öt percz múlva dübörögve fogja tovaragadni a gyorsvonat mozdonyát a régészeti kongresszus tagjait Hont- s Bars megyék halmái felé.

Kilépünk a perczra. Plaidébe s ösi felöltöbe burkolva, esernyőket és uti táskákat hordva siet a nemzetközi társaság a számára fontartott külön kocsikba.

Három nyelven kívánnak jó reggelt. Magyarok, francziák és németek képezik a kirándulók többségét. Albion és Olaszország ezuttal nincsenek képviselve a társaságban. Nem halljuk Itália zengetes nyelvét s az angol idiomának selypítve kiejtett szavait. De itt van Svédország részéről Montelius, kinek karesu magas alakja, két szeméi, arca első pillantásra elárulják a skandinávot. Schmidt Walde-már szellemes, finom arczának megpillantása tudunkra adja, hogy a kis Dániának is lesz képviselője a magyarad-bényi kiránduláson. S itt vannak lengyelországi barátjaink is: a kenderhaju fiatal Popolszki, a hallgatag Baraniecki s az élénkebb Wrolewzski. Belgiumot Dognée képviseli, a hatalmas szónoklatti erő és tűz fölött rendelkező brüsszeli kormány-kiküldött, kinek mozgékonyága s élénksége akárhány, a Provence déli egáljában nagyranőtt francziánál is nagyobb.

Fütyöl a mozdony, megkondul a jelző harang.

Indulunk... Verőfényes, derült szeptemberi nappal biztat a könnyed, gyapjas fellegek mögül kibúvó égi tűzömb. Sugarai élesen megvilágítják a távolban kéklő s gyorsan mögöttünk maradó budai hegyeket, s a Rákos hosszan elnyúló sikkját ákáczilgiteivel, majorságyaival, s a szél által itt-ott lányai magas torlaszokká összehordott futóhomokjával.

Beausacq grófnő, ki a kongresszus külföldi nőtárgjai közül egyedül vesz részt a kirándulásban, Jacquinot tudóssal megállapítja a közelebbi

napok utazási programját. Meg fogják nézni Balaton-Püredet, melynek pompás környékét Zichy Henrik gróf magaslatla előttük az érdi kirándulás alkalmával.

A grófnő, noha anyai részről orosz vér foly ereiben, törülmetszett párisi hölgy. Elragadtatással beszél nekünk — hadaró gyorsasággal ejtve ki gördülékeny anyanyelvét — a Szajna melletti világváros életének kelleméről. De nem elfogult. Budapestünk szerinte „pittoresque“-ebb város, mint Páris, s a szűk, szennyes, majdnem barna Szajna nem is említhető egy napon a fejedelmi Dunával. Sőt nem igazságtalan Németország irányában sem. Magasztalón szól a „szász Svájc“ szépségeiről, s Jacquinot-nak élénken ajánlja a drezdai muzeumok gyűjteményeinek megtekintését, melyek szerinte egyik-másik tekintetben vetélkednek a Louvre-éival...

Sebesen ragad el vonatunk Vác mellett, melynek rézkupolás, püspöki egyháza magasan kiemelkedik a földszintes s emeletes házaktól szegélyezett utcák fölött.

Egyre szépül a vidék. Szőlőhegyek aljában rohan tova a mozdony. Szűkebb mederbe szorul a Duna, melyet nemsokára magunk előtt látunk csillogni, hol megaranyozva a napsugaraktól, hol visszatükrözve a partjai mentén emelkedő hegyek körrajzait. Hosszu keskeny tutajok usznak le „szőke vizen“. Itt-ott néhány halászsajka himbalózik tükrén, követe a folyam sodrát.

Majd úgy összeszorulnak két felől a hegyek, hogy a keskeny parton alig marad hely a vasuti töltés számára. Magas meredek domb ormáról „régí dicsőségünk“ lassan porladozó köjele gyanánt tekint le reánk Visegrád vára. Erdőborított hegység szegélyzi balról a láthatárt, melyen egy negyedóra múlva fölűnnek az esztergomi székesegyház körhajzai.

Hogy gyönyörködve szemléljük a többször látott, s mégis mindannyiszor friss vonzerővel bíró képet: megáll vonatunk.

Szobnál vagyunk, Hont megye területén, gyorsan röpi tova a mozdony külföldi vendégeink azon részét, mely nem tart velünk a kiránduláson, míg mi sietünk helyet foglalni a parányi indóház előtt reánk várakozó kocsikon.

Pattog az ostor, rogványa indul meg a hosszú kocsisor.

Az Ipoly völgyében, s részben a gonosz vizü, de most ugyancsak megfogott folyó mentén tartunk északnyugotnak. Szépnek mondhatnád a vidéket, majd kopár, majd erős halmaival, kanyargó folyómedrével, s az ezt itt-ott szegélyző fűszekkel, — ha nem jönnél ép a hasonlíthatatlan pompásabb dunai tájkép mellől.

Aschersohn, az alacsony zömök természetű, piros képü és torzonbors szőke szakállu német botanikus, sovár pillantásokat vet ülésének magaslatáról az ut mentén burjánzó dudvákra és füvekre. Zöld fűvész-szelenczeje jóformán szűz még ma. De hogy pillanatra megállunk egy derék ipolysági falu határában, melynek emberséges bírja ékes díkezőfalú üdvözlő a társaságot: a szenvedélyes fűvész kiugrik kocsijából s hadizsákmány gyanánt egy marok gyomot hoz vissza magával. Valamely német földön ismeretlen növény-speciest kaparintott meg hamarában.

A hosszú sorényü teuton tudós egyébiránt a legigénytelenebb emberek egyike. Most is, hogy megtisztogatja gyökérását, sulyos késével a dudvakörök a fölösleges leveleket: a katonakorba jutott, síheder kocsisal beszélget. Nem valami élénken folyik köztük a társalgás, — az igaz. Sőt ha ragaszkodni akarunk a történeti igazsághoz, meg kell vallanunk, hogy a beszélgetés voltaképp nem áll egyébből, minthogy Ascheron rámutatva egy-egy tárgyra, kérdő hangon mondja: „Ez fa? Ez ló? Ez mező?... Mire aztán a kocsis megerősíti, hogy igenis annak a tárgynak magyarul „fa“ a neve, amazé meg „mező.“

Mert a német fűvész tőri valahogyan a magyar nyelvet. Szereti hazánkat, melynek felső vidéket 1863-ban beutazta — hátán az elmaradhatlan fűvész-szelenczevel.

Hogy előre robuszunk az esőzáttatta s azért portalan országuton: nagy gazdaság hosszan elnyúló hamarájai, istállói és kocsiállásai tűnnek föl előttünk. Vámos-Mikolán vagyunk, Huszár István nagy uradalmának központjában.

Lomb-guirlándok és lobogók díszítik az uri

STROGOFF MIHÁLY UTAZÁSA.

ván Strogoff Márfával: érezte, hogy hasznos lehet e szegény, elgyötört fogolyonak, ki iránt ellenállhatatlan vonalmat érzett szívében, maga sem tudta miért. Támogatta roskadozó lépeit, s segítette őt előrehaladni, a merre durva őreik hajtották.

— Az isten áldjon meg, leányom! — mondá egyszer az agg nő, fiatal társának, — én nem fizethetem meg jószágodat!

Valóban még csak bizalmával sem fizethette meg; nem volt szabad szölania fiáról, holott mindig arra gondolt. Ellenben Nadia tartaléktalanul beszélt előtte védőjéről, bátyjáról, Korpanoff Miklósról, az irkutski kalmárról, ki szemeláttára veszett el az Irtis hullámaiban. Leirta őt, alakját, bátorságát, nemeslelkűségét.

— Korpanoff Miklós? — szólt az agg nő, elmélázva. — Bizonyos vagy-e benne, hogy ez volt a neve?

Nadia igenlőleg felelt, s nem is értette, hogy lehetne abban kételkedni.

— Azt mondd: rettenhetetlen s mégis jó, nyájas és szelíd volt? Ah, ilyen az én fiam is.

nia sem szabad, hogy ő ott utazik keresztül. Ez élet és halál kérdése volt reá nézve. Több: — a kötelesség!

— Ugy van, — kiálta föl Márfa, elragadtatva s mintegy megvilágosodva elméjében. — A kötelesség! Most mindent értek! Nadia, én már tudom fiam titkát! de mivel ő nem mondta azt meg neked — én sem szólhatok.

— Nem is kérlek semmit, anyám!

— Leányom, kedves leányom!

S a két nő, mint anya és leány, ölelte át egymást.

Strogoff Márfának nagy megerőtetésébe került hallgatnia az előtt, kit majdnem leányának nézett. Mily jól esett volna, ha megmondhatja neki, hogy a kit halottnak vél, nem halt meg; az Irtis hullámai nem örökre nyeltek el; mert hiszen ő aztán, Omszkban látta fiát, szemtől szembe; bár ez, hogy titkát megőrizze s kötelességét teljesítse, nem akarta megismerni anyját.

Strogoff Márfa — hallgatott.

(Folyt. következik.)

lakot, mely előtt tánczra pördül az ipolymelléki falvak takaros fiatalága. Meg-megcsördül a menyegyek s lányok nyakán a hat-hétorososan füzött gyöngy-ék, a mint aprózzák a csárdást. Kajtán kipödörítve a kis bajusz, feszt félrevágot pörge kalappal s magassarku kopogós csizmákban a falu Don Juanja.

Bent azalatt villásgellegre gyül a társaság. Fog az illatosság párolog gulyásleves, a „tatar mártásban“ uszó főhéher fogas, s a violaszín káposzta társaságában megjelenő hurka. Hódít a sárta citrozstelekkel díszített őzpecsenye, a ropogásra sült kappan s zamatos befőtt. S hogy durrogni kezd az üvegörtönből kiszabadított habzó francia nedű: megered a felkőszöntések árja....

Tovább, tovább! Messze utat kell még megtennünk....

Hosszu sorban, elől a sallangos szerszámú négyesfogatok, vonul ki kocsi-karavánunk a vendégszerető uricsalád udvarából. Megdördülnek a tarazkok, fölharsog a Rákóczy-induló viharos zenéje. S hogy leereszkedünk az Ipoly medre felé vivő lejtő kigyózó mezei útján: lobogni látjuk a széllben Hontmegeye 1744-ben készült tisztes banderális zászlóját, melyet Pongrácz Lajos, a megye főjegyzője, tart magasra az első kocsiiban.

Utunk átvisz a dombsoron, melyet délelőtt még a távolban láttunk kéklenni. Kiszáradt patakok melyen kimosott medre élénken tanuskodik a tavaszkor ölnyire dagadó viz romboló hatalmáról. Majd egy-egy falu csendes fötéczán csöndülnek végig. Libák feszelegnek a házak előtt s hízalt sertések túrnak elégedetten a pocsolva iszapjában.

Deménden át, hol banderium fogad, Magyarára érünk. Jupiter pluvius időközben ellen-szögökkel szegődött. Kiféztett esernyők alatt hallgatjuk végig az idővölz beszélőket a Magyar társaságában fekvő szántói fürdő parkjának fölöbögözött bejáratajánál. De Ascher-sont nem riasztja vissza a nekieredt eső. Botanizálni megy — „si fractus illabatur orbis“. Őt perczek később ott látjuk kuporodni egy agyagos lejtő domb „főrája“ fölött. Mire visszatér: világosszürke öltözetének egy részét szép zöldre festette a nedves fű.

Hogy késő este szerencsésen átessünk lakomán és tánczvilágon, s odysseyi barangolás után rátalálunk a koromsötét éjben lakásunkra: a véletlen ismét összehoz velem. Szobaszomszédok vagyunk a fürdőhöz tartozó „hotel garni“ban. Magánosan fekvő épület, melynek nyílt folyosója szabad térre tekint, honnan — kerítés hiányában — boldog-bollogtalan a vendégszobák előtt teremhet.

A német fűvész nem ismeri e körülményt, s mint nagyobb fogadóknak szokás: sáros cipőit jőhiszemleg rakja ajta elé, a honnan reggel könnyű szerrel elemelhették volna. Szerencsére, valamelyikünk észreveszi a szántói agyaggal bevont cipőket, melyeket figyelmeztetésünkre ismét szobájába rak tulajdonosuk....

Egyhangban kopog a sötétszürke égről kétségbeesztő következéssel lehangoló eső, a háztetőn és ablakredőnyökön, hogy másnap fölébredünk. Komor, kietlen jellegű öltözék a tegnap még oly barátságos vidék. Ködszerű párafellé simul a szántói halmok búbjára és szennyes, agyagos vizet tár elénk a megdagadt patak medre.

Mogorva arezokkal gyülünk össze reggelre a vendégló éttermében, hol borral leöntött asztalkendők, félig megtöltött poharak és az üres üvegek legioja a vidék fiatal urainak tegnap esti poharazását hirdetik. Leöblítjük a kávé, elhesseve a cigányt, a ki már kora délelőtt a Rákóczyt kezdi huzni, melytől amugy iszú a fulünk. Lassan-lassan összeszédülőzünk.

Útót az indulás keserves órija. Fölkapaszkodunk a födétlen kocsi átázott üléseire, föl-tüzzel a kabátgálert s beburkolózva plaidbe, pokróczba. Boldog, a ki magával hozta esernyőjét. Legalább a feje búbja marad szárazon. Mert hogy elindulunk, végig döcögve az országúton, a hideg szél által hajtott eső átáztat ben-nünket esernyőink dacára is.

Vagy két órai kocsizás után elérünk aztán a Garam sík partjához. Átfázva gyülünk a kompra. Legyűrű karimája kalapainkkal, sártól összefröcskendezett ruháinkkal s festői rendtelenségben vállunk köré aggatott plaidjeinkkel úgy nézünk ki, mint a vándorló-legények.

Vigasztal azonban, hogy expediciónk érdemű vezetője, Römer, megőrizte kedélye derűltségét. Azzal biztat a legelő vízi járműn, hogy még ma szép időt érünk.

Valóban: „post nubila Phoebus!“ Hogy végig robognak, kényelmes, fődött hintók puha ülésein, most már Barsmege mintaszertű országútján Bény felé: kiderül az ég és melegen szögzik a jótékony nap.

Mikor eltűnni látjuk alkonyat idején utolsó pirját a nyugati láthatáron: Észtorgomgye területén vagyunk már, közel a náiai állomáshoz, honnan hazafelé indulunk.

Borosnyáni Nándor.

Keleti levelek.

(A szomszéd Romániáról.)

Égész Európa háborog körülé =
S ő —————
Tigris s medve közt mint játszik a kis ófí:
Ó is, míg szégyent csak gyengesége őrsí.
Két gonosz szomszéd közt beszorítva álla...
„Századok Legendája“.
H. Viktor után ford. Szász K.

Igazán; valahányszor csak végig megyek e halmos, lejtős, erdővel, vízzel bőven ellátott Havasalföldön vagy a régi Etelközben (Moldva), mindig eszembe jut: hát ha a mi őseink itt maradtak volna, mi volna most ország? valjon megvolna-e az a szerencsés helyzet, a mi most van? Bizonyára nem; mert ha mi lettünk volna így a török és orosz közé ékelve: azóta bizonyosan vagy hangadók volnánk Kelet koncertjében, vagy kevesebbek volnánk, mint a lengyelek; de ezzel a politikával, melynek vezérelve „Kápu aplektánu tája szablya“ — „a meghajlott főt nem vágja a kard“ — ez ország, e nemzet sokra ment, nem csak fennáll, sőt szemünk láttára tömörült és nagyobbodott, hanem valóban halad előre minden tekintetben. Még jóval az egyesülés előtt elkezdett mozogni előre, már a Kiseleff orosz tábornok „Regulamentje“ elvetette a magát egy szerencsés fejlődésnek. Később egy Voda Stírbe iskolagyű, közigazgatási, törvénykezési és katonaszervezeti rendeletei által hajtásnak indulva: nem volt csuda, ha az egyesülési korszak már némileg megérve találta őket arra, hogy országuknak oly demokratikus alkotmányt készítsenek, mely maig is sértetlen fennáll, és melynek szárnyai alatt a társadalomnak minden ága fejlődésnek indulhat. És ha nem fejlődött olyanná, mint kellene lenni, annak nem az alkotmány, vagy ennek kifolyásai, — mint pl. a törvénykezés — mert van Codex Napoleonnak, — nem a közigazgatás, mely tökéletes centralisatio, — nem a szabad kereskedelem, mert van az egész országot Severintől Szucsávaig ketté szelő vasútja, van az országot fél körbe ölelő lassu folyású Dunája, melyen bármely vitorlás hajó is viz ellen mehet: — hanem egyedül maguk az egyének okai. Párisban tanultak, tudnak is jól francziánul, de mellé a törökös taglejtéseket a szakáll és homlok gyenge érintését használják. Ez és még az a megölő betűjük, hogy mindenki hivatalnok, doktor és prókator szeretne lenni. (Épen úgy mint nálunk. Pardonne!)

Tapasztalásból mondhatom, hogy a parasztságot leszámítva, a tiszta oláhok két harmada olyan, a ki fizetést huz, és egy harmada a dolgozó. A gyógyszerészetet csaknem az egész országban erdélyi szászok tartják kezök közt. Kovács, bognár magyar; asztalos, gépész, lakatos, nyerges magyar és német; üveges, bádogos majd mind zsidó; haszonbérletű itt görög, Moldvában zsidó; kereskedők, fűszeresek, alkuszok vegyesen görögök, örmények, kozovlachok, bulgárok és románok. Pap, katona, hivatalnok mind „román“. A boérok legnagyobb része és az állam — pedig az ország majd egy harmada államjóság — nem maguk kezelik jöszágaikat, hanem haszonbérbe adják görögöknek, bulgároknak, kozovlachoknak, igen kevés bel-földinek, a kik a gazdálkodáshoz ugyan nem, de a föld és különösen a paraszot nyüzásához épen úgy értenek, mint Moldvában a lengyel zsidók, a kik bejönnek egy schlafrokkban és husz év alatt boér lesz belőlök.

Egybiránt az ország sokat ad évenként a közoktatásra, csak hogy megfordított arányban: igen szép és jól rendezett, gazdagon ellátott akadémiajuk van, az újdonsült, semmit nem tudó doktorok és mérnökök száma nagy, — de elemi iskolájuk a falukon igen kevés van, és az sem elégíti ki a legegyszerűbb szükségét sem; tehát tetőzet jó van, de az alapot elvitte a szél. Hová vitte? azt a miniszter tudja.

Az ország fő terménye a buza és tengeri, mely nagyon sok ugyan, de a rozsz, értelmetlen kezelés folytán nem jó minőségű; a föld az egész országban általában véve jó, — itt Kalafát körül és Braila felé a Duna mentén van ugyan egy kevés homok, de az számba sem jó a többibehez képest. Jó és sok buzát termelnek Ilfor, Teleorman, Romanéc, Doljin, Gorjin, Mehedincele megyék; Vlasca már nem olyan jót, majd mindig húzódtott szemű, mivel a föld igen kövér televény és a juniai melegek hamar megrontják, hanem ha gyakori apró esőt kap, egyszeri rozsz szántásban is megad 60 véka buzát. Jalomitza sok hüvelyest, Braila és onnan fel az egész Moldva szintén jó és sok buzát, de talán még szebb és jobb és igen sok tengerit termel. Egybiránt nehéz választani, mert általában az egész ország termelő lévén, majd mindennütt sok buza és tengeri termeltek.

Egy különös dolgot észleltem itt: a köznép többit böjtöl évenként 200 napnál, ilyenkor nem eszik egyebet mamalgánál és hagyma, zöld paprika vagy ugoránál, és mégis a burgonyát nem termelik, sőt én akartam munkásaimat rá szoktatni, de nem szerették. Hal a dunai nagy kiöntéseken felette sok van, — gyakran egy osztrák arany 100 okója (2 $\frac{1}{2}$ mázsa) a friss halmak, — a Duna elég bőven ad vizát, kecségét, harcását, süllőt és tavaszkor szkrumbiczát vagy dunai heringet, mely frissen igen izletes és olesó eledel. Szárnyas hízállat igen sok van; van jó fajta marha is elég, ámbar mióta a jobbágyság eltörtölhetett — és vele a térséges legelők megszüntek: azóta fogja a marha-állomány. A Jalomicza vize mind két partján hosszasan elterülő fennsík — baragán — igen sok és szép faj marhát nevelték, ugy Moldvában is; esontos, vastok, mély, vastag, rövid lábú, gyözös, de nem sebes, igazi tehervonó marha faj. Lovakat szintén itt tenyésztettek legtöbbet, de én ezeket nem találtam jó fajnak; elég nagyok volnának, de nem gyözösek és makranzcos természetűek. Ezeknél jóval próbább, de tüzes szilaj fajuakat találtam az északi megyékben és az Ölt mentén; Bessarabiában már szép faj van, de mihelyt hat évet elérte, szintén lomhává lesz. Birkatenyésztése is selyedt, ámbar még most is igen sok és jó cigályá faj van, az al-Duna egész hossza el van öntve velök, de ezelőtt csak tíz évvel is, azt hiszem, kétszer ennyi is volt. Pompás turót készítenek, és én az ugynevezett „Kaskaval de Penteleo“-t nem adom semmi más sajtiféléért; lehet, hogy az én természetem természetlennedett el, de nem áltana pesti kereskedőnknek megpróbálni, kilomja Odessán át Bukurestbe 2 frank 50 centim. A disznó-tenyésztés igen silány, majd semmi; Severin felé vannak egyes kereskedők, kik az itteni olesó tengeri hizlalnak egy-egy rakást, fel is viszik Kobányára, de ez nem tenyésztés; az igazi honi fajtól, ha lehet így nevezni, megijed az ember, kivált mikor a nyakába egy oles rudat szoritának valami villaféle fával, hogy a tengeri földekre ne mehessen. Igazán professor-vérü ember legyen, ki először látja és el nem neveti magát. Bivaly sok és szép faj van, kivált a bulgár paraszotok szeretik dologra fogni; jó és egyenlő munkát tesz ekében, de keleti phlegma kell hozzá: túrni, mig végi halad egy barázdán. A tehének felséges kövér tejet adnak, a ki egyszer megszokta itt a bivalytehén tejes kávé, az nehezen iszsa meg a pesti habos „izét“, hát még a bécsi! brr!

A dohánytermelés ezelőtt sem volt valami kitűnő, de legalább egy nagy vidéknek keresetforrása volt, — most a bérbe adott egységesség, az ottani megszorítások csaknem tönkre tették. Bor igen sok van, nagy része jó ítható bor, egy része pedig, mint a dragasani, gyalumárei, odobesti, stb. igen kitűnő asztali borok. Szilvriumot nem csinálnak, hanem e helyett van igen kellemes italu, 14—15 foknyi szilvapálinkájuk: a buzjka, melyet, ha megszokik az ember — kivált az oláh ember — jó ízűen megiszik belőle egy liter is. Kendér, len nem termeltek annyit, mint ily sok olesó föld mellett lehetne; házi szükségletre és kevés kivételre meg a közönséges kötőfétel is Brassóból, Szebenből viszik. Nem tartottam feleslegesnek ezeket elmondani a szomszédos Romániáról. Már régóta

tapasztaltam, hogy nálunk Oláhországot, holott szomszéd, és a legnagyobb kiviteli kereskedést ide kellene fordítani, igen kevesen és hiányosan ömriki, valamint itt is igen kevesen ömriki Magyarországot és a magyarokat, mindent Brassó, Szeben, Mehádia után itélnék. Pedig nagy kár mind két országra nézve. Ennek oka az, hogy felette kevesen értik egymás nyelvét; a kik pedig értik, mint Román Sándor, Baritiu, Macellariu — az itteni tudós társaság tagjai — nem azon igyekeznek, hogy két szomszéd nemzetet egyívő hozzanak, hanem hogy itt magukat a magyar-ázsiai barbárság mártírjaiként mutassák be, a kiknek még a sincsen megen-gedve, hogy otthon „románul“ beszéljenek. Bár úgy volna! — Ez indított arra, hogy e sorokat irjam, röviden akartam, mégis hosszúra nyult. Ha akarja ön jövenre az iparzikkekről és talán a társadalmi letről tudósíthatom. * Csak arra kérem ne kényserítsen politikáról beszélni, mert én már romanizálótáun és egész bölcseséggel az impertinens követelésekkel és ha megszorítanak, a vis inertiaéből áll. Hiába kapu aplocatu nú tája szabja, és két gonosz szomszéd közt beszorítva állni! — Bon sozár Dom-nule Redactőr!

Fez bég. . .

Valami keletről.

— Karczolat. —

Akár a kö esik a tojásra, akár a tojás esik a körre, mindig a tojás török el. Igy tartja ezt és olesó közmondás a megerősíti a még bölcsebb tapasztalat.

Iyén tojás most Törökország. Essék felül, essék alul, mindig csak neki baj. A mult hó utolsó napjain a tulnyomó szerb erő borzasztó vereségeket szenvedett a török hadak hősiessége előtt. A 28-diki csatában elesett 1800 szerb és 800 megebesült, a 29-ki csata nem volt kisebb, a 30-ki meg határozottan nagyobb volt s a török hadak már-már Deligrádot is megkerültek.

E fényes diadalok híre azonnal a budapesti török főkonzulhoz sietett egy pár magyar diplomata, hogy neki az örvendetes sikerhez gratuláljon.

— Hagyják el az urak — felelt a főkonzul szomorúan — minden győzelmünk egy-egy csapás nekünk. Minden újabb diadal után egy újabb provinciánkat követelik.

— Azt próbálja meg a porta, hogy a próféta zászlájának kibontásával fanatizálja az ugvis eléggé fanatikus muzulmánokat — mondá az orosz s küldött Belgrádba egy szent ereklyés vastemplomot s a moszkvai csodatevő szent lobogót.

Azt a 18,000 muszkát, a ki a szerb táborban harezol s kozák és egyéb ezredeket, dandárokat, sőt már hadosztályokat is alakít, nem akarjuk számítani, mert azokat bizonyára csak a szent muszka ereklyék védelmére küldték oda.

Az európai élelzapok eddig mindig medvének rajzolták a muszkát. Szörnyü tévedés. A medve a tél közeledtével aludni megy, a muszka meg csak akkor kezd felébredni igazán.

Emlékeztetünk még a napoleoni hadjáratból. Akkor is azzal fenyegette meg a minden oroszok ezárja az előnyomuló világhódítót, hogy várjon csak, még két generálisát nem küldte ellene, az aztán az ember! November és Deczember.

Tagadhatatlannak mondják, hogy Szent-Pétervárott erre a kettőre nagyon számítanak titokban.

Hanem azért nyíltan nagyon tüntetik a békére való szörnyü hajlandóságot. Legközelebb Szumarakoff volt az a fejer békegalamb, a ki olájját hozott szábjában a fejer czártól az osztrák-magyar uralkodónak.

Több napig tartózkodott Bécsben és az alatt folytonos feszült figyelem tárgya volt. Kőrüldonogtak, nem a piaci legyek, hanem a szinte mindennév befurakodó újságreporterek, nézték, mit iszik, mit eszik, mikor alszik, hova megy, ki jár hozzá, s kivált mikor beszél, és mit hallgat el.

* Szívesen veszték. — Szerk.

A békegalamb maga is érezni látszott retentenes fontosságát s igyekezett csinálni ahhoz való képeket. Játszotta a sphynxet és mód nélkül örült, ha a homlokán feltűnt egy-egy kis fellegről elhithetette, hogy abból egész Európára leszakadó vihart olvasnak le az avatatlank.

Nagyon mistikus színezetet adott magának. A hirlapok egy egész héten át írták: „holnap megy“, „holnapután utazik“, — egyenesen Livádiába megy a czárhoz“, — „nem, előbb utba éjt Belgrádot, képviselni ő felségét a czárt, a ki elfogadta Milán ajánlatát, hogy kereszt-anya legyen az újszülött trónörökösnek, nem különben a még újabban születt szerb királyságnak“ stb. A találkozásoknak nem volt hossza végs.

Egy este hazajön s kérdi a portást, mikor indul az éjszaki vonat?

— Ma vagy holnap utazik excellenciáid? — kérdi a portás hirtelen!

— Hohó, barátom! — válaszol a czár diplomatikus hadsegéde — ön ki akarja csinálni az én titkaimat? Az nem járja.

Azóta elutazott és pedig a czárhoz egyenesen.

Rövid időn alkalmasint megszünik sphynx lenni s kiderül, igazi fejer békegalamb volt-e, vagy csak galambnak öltöztetett fekete holló, mely elesett hullák fölött károg.

A diplomata doktorok, kiknek a „beteg embert“ a hig jegyzékekkel, oldatos tárgyalásokkal és egyéb jótó szereikkel a más világba — Ázsiába — kigyógyítani nem sikerült, — most a pilulákhoz folyamodnak s legújabb fliotta-demonstrációra készülnek a Besika-öbölben, honnan a kemény labdacsoakat a török birodalom szábjába, Konstantinápolyba beadják.

Legújabb hírek szerint ez a medicamentum nagy háborgást készült előidézni a beteg ember bensejében, melynek első eredménye az lenne, hogy a birodalom kivetné magából a gymorában fekvő idegen elemeket.

Diplomata-nyelven ez annyit jelent, hogy a porta elzárja a Dardanellákat, a szultán Adriánápolyba vonul s a konstantinápolyi keresztényeket átengedi a fellázadt törökök dühének.

A növekvő zavartól egész Európa remeg, csak Szerbia örül neki, mert csak egy európai khaoszba veti már minden reményét, hogy megmaradhat s hogy Csernajeff Garibaldi, Ristic Cavour és Milán Viktor Emanuel lesz Dél-szláviában.

Csak az egy Szerbia örül neki, egész Európa reszket az ily jövendőtől.

De azért az egész nagy Európa azt cselekszi, a mit a kis Szerbia akar.

Hja, vannak idők, a mikor az egész test magatartására — a tyukszem határoz.

Irodalom és művészet.

— „Buckle rendszere“ cím alatt jelent meg egy kis kötetes philosophiai tanulmány Korény-Scheek Vinczétől s az angol positivista ellenében inkább a német metaphysica álláspontját foglalván el, csaknem az egész munka Buckle eszméinek bírálata. A szerző, ugy látszik, eléggé ismeri a német polemikus bölcseleti írókat s fel is használja munkájában, mely ilyenmü tanulmányokban szegény irodalmunk terén bizonyosan figyelmet érdemel. Zilahy Sámuel bizományában Budapestet jelent meg s ára 1 ftr 20 kr.

— „Világtörténelem a középtanodák felső osztályai számára“, irta Vasary Kolos, győri gymnasiumi igazgató. E könyvnek már második javított és bővített kiadása jelent meg, 40 mivelődestörténelmi ábrával, melyek közül 25 darab az építészet, 15 darab pedig a katonai fegyverzet körébe tartozik s a kötet végéhez van esatolva. Általában gondáll dolgozott kézi könyv, mely a mivelődestörténelem anyagára is meglehető figyelmet fordít s a ezimlapon csak egy k. betűvel jelzett (róm. katolikus) iránynak tárgyalatosan s észrevehető mérsékllytellegységgel megfélelni. A nagyon elterjedt Somhegyi (Schröck) féle kézikönyvvel minden esetre többlet ér, mert nem oly szin- és szellemleten. Lappel Róbert kiadása Budapestén s ára 1 ftr 50 kr.

— „Bukaresti Híradó“ czimrel politikai és közgazdasági heti lap indult meg Románia fővárosában. Szerkesztő Vándori Lajos. Elfizetési ára Romániában 24 lei, évnegyedre 6 lei, Magyarországon 1 évre 12 forint, évnegyedre 3 ftr. A lap a magyar s román nemzet közeledését ezélezza. Czikkei közül a kíváncsiorolmi szándékoznak adott utasítások a bukaresti róm. kath. fiiskola ismertetése érdemelnek kiváló felemlítést. Kívánatos, hogy Bukarest sok ezerre menő magyar lakosságá szellemi kapcsol nyerjen e lapban, az anyaország pedig a bukaresti magyarok életének hí tükérd birja benne.

— A kolozsvári lapok versenyének. A „Magyar Polgár“ október elejétől fogva mellékletül egy szépirodalmi hetilapot ad előfizetőinek, „Hölyg-futár“ cím alatt. Ezt is K. Papp Miklós szerkeszti, s első száma már megjelenélelt változatosa és érdekes tartalommal. Költeményt Hegedüs Istvántól közöl, eredeti elbeszélést „Az apai név“ cím alatt Tolnai Lajostól, s egy ford. beszélyt („A gyermekkor drámái“) Nordez után, történelmi érdekű levelet, stb. A „Hölyg-futár“ negyedréti íven jelenik meg, s külön is lehet rá előfizetni évenként 6 ftr-ával, évnegyedre pedig 1 ftr 50 krral. — A „Kelet“ is fog mellékletot adni „Sport“ cím alatt s ez a tüztöltés, vadászat, czéllövészet, halászat, löverseny, torna, vívás, uszás, csolnakázás, koresolózás ügyét karolja fel s több ilyenmü egyesület közönyre lesz. Külön előfizetők számára egész évre 4 ftr, évnegyedre 1 ftr az ára. — Kolozsvárt a harmadik politikai napilap: a konzervatív „Ébredés“ első száma is megjelent. Nem szólhathunk róla sem jót, sem rosszat, mert nem láttuk.

— Maros-Vásárhelyt az „Erdély“ czimü szépirodalmi hetilap megszünik. „Erdélyi Híradó“ czimrel szabadelvü párti politikai lapot szándékoznak ott megindítani Nemes Ödön szerkesztése mellett.

— A fogak és a száj ápolásáról egy szakértelemmel, népszerű modorban irt füzetet adott ki Bikafalvi Máté Domokos udvari fogorvos, mely nemcsak a fogfájásban szenvedőknek nyújt tanácsot a fogak helyreállítására, és a fájdalom csillapítására, hanem az egészségeseknek is azok tisztán tartására. A füzet a szerzőnél — kishid és váci-utca sarkán, a „Vastuskóhoz“ czimzett háznál, — és minden könyvkereskedésben kapható 30 krajczárt.

— A nemzeti színházban, e hó 2-án egy fiatal, szép reményekre jogosító tehetség, Komáromy Mariska k. a. (a nemzeti színház érdemes tagjának, Komáromy Lajosnak leánya) lépett föl a „Jóslat“ban, mint Olimpia, s értelmes szavalatával megnyerte a közönség tetszését, mely buzditó tapsokban és kihívásokban nyilvánult. A k. a. jelenleg a kolozsvári színház tagja. Ugyane színház egy másik tagja, Neszveda Anna k. a. pedig kedden az „Álarcos bál“ operában lép föl. E hó 6-ikára újdonság volt kitüzve: „A bátyány“, francia szimü Orisafulli és Stolpanxlól. — A színház fiatalabb tagjai ezuntel hetenként a várbeli színházban egy-egy külön előadást tartanak oly napon, mikor ott nem szokott előadás lenni, s ilyenkor nagyobb szerepekkel tesznek kísérleteket. Az első ilyen kísérleti előadás keddre van kitüzve és színe keril Obornyiktól a „Nótlén férj“, melyben Zimerté Jolán, Köles Mariska, Sántiháné, Halmái, Tóth Imre, Benedek és Kazaliczky működnek közre. A jövedelmet jótékony czérra adják.

— Meddó pályázat. A nemzeti színház 100 db aranyat tűzött ki a magyar élethől merített középfajú szimütre, melyre aug. 16-áig 31 pályamű érkezett. E mennyiségnek távolról sem felelt meg a művek minősége, s a bíráló bizottság egyhangulag azt határozta, hogy a pályaművek közt egy sem lévén előadásra ajánlható, emnélfogva a kitüzött száaz arany nem adható ki.

— Liszt Ferenc az orsz. zeneakadémia titkárával tudatta, hogy november 10-én érkezik Budapestre, mikor is az igazgatása alatt álló intézetben elfoglalva állását, a felső zongora-osztály vezetésére hetenként 7—8 óráig fog szentelni egész május hó végeig. Liszt maga is hoz magával két tanítványt Német- és Franciaországból. A zene-

akadémiában különben már eddig is sok nemzet, még az orosz is képviselve van. Egy fiatal zongoraművész egyenesen Moszkvából jött, hogy Liszt vezetés alatt tanulhasson. Érdekes világot vet az orosz nevelési rendszere, hogy a fiatal, alig 17 éves hölgy, ki előkelőbb család tagja, egészen egyedül tette meg a nagy utat Moszkvától Budapestig.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia e hó 2-án kezdte meg ülésezését a szünidők után. Legelőször teljes ülés volt gr. Lónyay Menyhért elnöklése alatt, és Arany János tükör terjesztése elő a folyó ügyeket, melyek közül a követezőket említnék fel: bejelentettké mindenekelőtt Fényes Elek, Székács József, Kleim Gyula (külső tag) és gr. Mikó Imre akadémiai tagok elhunytai, s felolvastá az alkalmából Gyulai Pál levelét, melyben felajánlja gr. Mikó Imre arcképet az akadémia számára. Gyulainak ajándékáért köszönetet szavazták, az arcképet a képes terebben fogják felfüggeszteni. Jelenti továbbá titkár, hogy a Sztrókay-féle pályázatnál megdicsért mű szerzője Teleszky István képviselő. Következett a második osztály ülése, melyen Brassai Sámuelnek kellett volna értekezni, de ez elmaradt. Elég érdekes tárgya volt azonban az ülésnek Salamon Ferenc fölváltása egymaga is, a „Magyar hadászat a vezérek korában czim alatt“. A fölolvás szerint a magyar seregnek már a vezérek korában megvolt a tarsoly, meg a prémes mente, a hó alsó ruha, minden lovasnak volt ija, a hozzá való tokkal, melyben 30—40 nyíl élfért. Az íjat nem hátukon viselték, mint az újabb festményeken ábrázolják őket, hanem övükhöz volt az erősítve. Minden harcosnak volt övében egy reszelő és egy ár, az előbbi nyilván a nyílhegyek élesítésére. Fegyverzetük általában háromféle volt: kopja, kard és nyíl. A kopja kiváló fegyver volt s az előkelőség bizonyos jele, mit csak későbbi képekben lehet föltalálni. A nyíl kezelésében oly rendkívüli ügyességgel bírtak, minővel a nyugati népek egyike sem. Feltűnő, hogy az európai népek nem tanulták el a magyaroktól a nyílazást. A görögök tettek vele kísérletet, de bármennyire belátták is a fegyvernek hatalmas voltát, kénytelenek voltak arról lemondani, mert — ugymond egy császárunk — 40 éves koráig kellene erre oktani a katonát. Midőn a magyarok földmívelőké lettek, sokat vesztek régi nyílazási ügyességükből, ugy, hogy a mongol betörőkkel a 13-dik században már közel sem versenyeztek. A nyílazás ugyszólván ellentétben áll a civilizációval, mert a ki ezt műveli, az egyebet nem igen csinálhat. Salamon értekezése élénk eszmecsérét keltett; ő többi közt fömlítette egy tudós azon állítását, hogy az egyes kard a nyugati, a görbe pedig a keleti népnek volt általános divat; erre Ipolyi Arnold megjegyzé, hogy a kelta népnek egyaránt divott a görbe és az egyes kard; a buzogány se specialis magyar fegyver, mert már a régi Pannoniában is használták. Pulszky Ferenc arra figyelmeztette az értekezőt, hogy legyen figyelemmel az ósmagyarok idejéből való hazai leletekre; így a kengyelvasat már a rómaiak is ismerték, azt nem a magyaroktól sajátították el a görögök. A mi a görbe kardot illeti, azt a magyarok csak a nikápolyi ütközet után kezdték használni; a nyílazás nem volt oly nehéz, hogy azt a magyar seregnek csak egy része gyakorolta volna. A legújabb leletek szerint a régi magyarok ruházata igen vastag szövetből készülhetett. Römer Floris is tett némi megjegyzéseket az értekezésre, de a felszólaló mind hangsúlyozta, hogy Salamon Ferenc kiváló érdemet szerzett, midőn ezen érdekes kérdést tanulmányozta és az egykori szakmunkákból összeszedte az adatokat, melyek a régi magyarok fegyverzetére, harcmódjára világot vetnek és kiderítik, hogy őseink a hadtudományt mily fogik művelték és mennyiben voltak az akkori kor legműveltebb népeinek tanítóit a hadászat terén.

A Franklin-társulat

(magyar irod. intézet és könyvnyomda) vasárnap tartotta 1875. júl. 1-től 1876. jún. 30-ig szóló évi közgyűlését Hunfalvy János elnöklése alatt. Előnk megnyitá az ülést és felolvastatt az igazgatói évi jelentés, melyből a következőket veszszük ki: Ez üléstől melege, daczára a 13,140 frt 75 krnyi nyereség-tartalék igénybe vételének, még mindig 3950 frt 54 krnyi veszteséggel záródik. E veszteség oka az, hogy az általános közgazdasági viszonyok a nagyobb irodalmi munkák, és különösen minden szépirodalmi mű kiadására rendkívül kedvezőtlenek, míg az iskolai és segédkönyvek s a nagy közönségnek szánt olcsóbb czikkek kelendőségében nem történt hanyatlás. Mind ennek daczára, a kiadói üzlet ez évben is mérsékelt nyereséget adott volna, ha a könyv-készleteknek a módosított alapszabályok alapján alkalmazott új osztályozási fokozata ezen nyereséget teljesen el nem nyelte volna. Kiadói üzlet: az összes előállítási költségek (adó s szállítási díj nélkül) 1875-ban 151,591 frtot terjedt, ennek ellenében az összes bevétel eladott könyvekből 168,257 forint. A könyvnyomda üzleti forgalma a folyót üléstől 266,183 frt. 18 krra rugott, mely összeghez a kiadói üzlet 89,135 frttal járult; a magánmegrendelésre készített nyomtatványok 98,762 frt. 45 krt tettek. Az újságüzletnél a jelentés kiemeli, hogy a Franklin-társulat kiadásában megjelent foyóiratok és hirlapok előfizetőinek száma mai nap, a múlt évhez képest, lényeges emelkedést mutat fel; „Nemz. Hirlap“ előfizetőinek száma az utóbbi 12 hó alatt 1436 új előfizetővel gyarapodott, de nyereség még nem mutatkozott, mert a „Nemz. Hirlap“ korábbi 12 havi veszteségét 13,620 frt 17 kr-t kellett írni. A hirdetései üzletben 2060 frt nyit emelkedés volt. — Erre a felügyelő bizottság jelentése olvastatik fel; mire a közgyűlés tudomásul vevén e jelentést, az igazgatóknak a felmentvényt egyhangulag megadja. Erre következett az új felügyelő bizottság választása. A közgyűlés a volt felügyelőket, névszerint Fuchs Gusztáv, Halász Imre és Trebitsch Ignáz urakat újból megválasztotta.

Egyház és iskola.

Gyulai Pál a magyar irodalom és irodalomtörténet ujonnan kinevezett tanára, e hó 3-án kezdte meg egyetemi előadásait. Két külön előadási folyamatban fogja előadni „A magyar drámai irodalom Kiszfaludy Károlytól egész a legújabb időkig“ és általánosabb alakban „A magyar irodalom történetét a Rákóczy-fordulattól kezdve“ — tehát az ugynevezett hanyatlás korától az újabb időkig. Legelső előadása múlt kedden délelőtt a drámai irodalom történetéhez szolgált bevezetésül s általános tájékoztatásul a dráma világszerte való fejlődését vizsgálta s a mysteriumok, morálitások s főként a liturgiák mysteriumok rövid, de szabatos ismertetését nyújtotta. Előadása végén azon kérdéshez jutott, hogy kifejtett-e hat nálunk is a népdél a liturgiák mysterium egész drámává s drámai irodalomná? s erre vonatkozólag azt a nézetét nyilvánította, hogy csak liturgiai mysteriumok maradványaira mutathatunk, de sem a középkori mysterium-dráma, sem nagyobb szerű népmysterium nem maradt fenn, mely azt igazolná, hogy az ág nálunk is oly önálló irodalmat teremtett, mint más keresztény országokban. Az ifjuság, kik között tanárokat, szépirodalmi- és hirlapírókat is láttnak, éljénzással fogadta Gyulait bejövetelekor és kimenetelekor s ugyanez ismétlődött a délutáni órákban is, midőn az irodalomtörténet körét vizsgálta, kifejtve, hogy az irodalomtörténet tulajdonképen csak a költsézet és a széppróza birodalmára terjed ki, s a tudományok történetéből csakis azokra az írókat vonja be, a kik részint mint írók stíljök és írói compositiojök által ide sorozhatók, részint mint politikusok, theologusok, philosophusok, stb. eszméket adtak a kornak s arra hatással, a költői és műpróza irodalomra pedig sokszor irányadó hatással voltak. — Kiváncsoknak tartjuk, hogy ifjuságunk minél nagyobb érdeklődéssel kísérje e tartalmas előadásokat, melyekből a politikai történelem főbb eszméivel is megismerkedhetik. Megemlítjük egyuttal, hogy Gyulai Pál az egyetemi tanszékének Toldy Ferenc utóda, de csak az irodalmi és irodalomtörténeti részre; a magyar nyelvészeti szak külön van választva s eddigelé még nincs betöltve. E tanszéknek Toldy előtt csak egy igazi nevezetessége volt: Révay Miklós. A bölcsészeti karban meg egy tanészékől akarunk megemlíteni: arról, melyő Schöndiusz Lajos nevével volt sokáig híres s az ő elhunyt után nem is volt betöltve mindaddig, míg Greguss

Ágost ki nem neveztetett az aesthetika és költsézet-tanárává. Gyulai és Greguss az irodalom terén is e két külön irány képviselői: Gyulai inkább gyakorlati s mint aesthetikai író főként irodalmi műbírálatában, történelmi és életrajzi czikkeiben is inkább szereti a közelebbi magyarázatokat, míg Greguss, mint inkább elméleti, az aesthetikában inkább keresi a bölcsélet terminológiáját és elvont eszméit s nem ritkán metaphysicai szálak után boncolgat a művekben. Mint tanárok is sok tekintetben kiegészítetik egymás irányát az egyetemen.

Székács utóda. A budapesti ág. evang. magyar egyházköztség papválasztása okt. 18-án lesz. Jelöltek nem fogtak meghívni próba-szónoklatok tartása végett, mert az egyházközség tagok, Balassa István elnöklése alatt e végből tartott tanácskozásban, Győry Vilmos orosházi lelkész és ismert író személyében állapotok meg.

Mi ujság?

A képviselőház okt. 6-diki ülésében Szell Kálmán pénzügyminiszter előterjeszté az 1877. évi budgetet s hosszabb, két óránál tovább tartó beszédeben vázolta a pénzügyi helyzetet. Az előirányzat szerint 1877-ben 218 millió forint lesz az összes bevétel s 233 millió az összes kiadás, a hiány 15 millió forint. 1876-ra csak 8 millió hiányt számítottak, de ez nem fejezte ki a valóságot, mert az 1876-ki hiány a rente-kölesön kamatával stb. együtt nem sokkal volt kevesebb emez összegnél. Tekintetbe véve azonban azt, hogy a bevételek előirányzatának leszállítása mennyire emelé a budget jóságát, Szell azt véli, hogy a jelen budget a tavallal 8 millióval kedvezőbb.

Az ülés további folyamán Tisza Kálmán miniszterelnök felelt Irányi és Csernátorny interpellációira. A Magyarországon és Romániában keresztül Szerbiába menő oroszokat illetőleg a híreket tulzotaknak mondja; az átutazó oroszok részint olyanok, kik az orosz hadsereg kötelékéből kiléptek, részint szabadságoltak, de a legutolsó napokban az orosz kormány a további szabadságoltakat betiltotta. Irányi interpellációjának egy másik pontjára kijelenté, hogy az orosz kormány nagy mércű, figyelmet érdemlő csapatcsoportosítást a török határon nem tett. A Milán királylyá választása tárgyában az összes nagyhatalmak tudtul adták, hogy Szerbiával szemben a statusquo ante bellum álláspontján állnak, mely királyt nem ismer; viszont a szerb fejedelem és kormánya is kijelenté, az összes hatalmaknak, hogy ők is csak a statusquo ante bellumot kívánják. A magyar, valamint a külgöy kormány törekvése: megőrizni hazánk számára a békét, de ugy, hogy érdekeink ne veszélyeztessenek. Megőrizni a békét és fenntartani egyetértésben az európai többi hatalmakkal ugy, hogy egyuttal a Törökországban lakó népek is jobb sors iránt biztosítatván, ott a nyugalomnak állandósága iránt bizalom ébresztethessék. A ház a választ tudomásul vette.

A Deák síremlékére beérkezett tervek fölött a szakbizottság már itélte, s három tervet ajánlott elfogadásra. A bizottság elnöke Pulszky Ferenc volt, tagjai: Ipolyi Arnold, Ráth György, Henszmann Imre, Schmidt bécsi építészeti főtanácsos, Hasenauer kitűnő bécsi építész, s végül Keleti Gusztáv mint jegyző. Az első harmadféllezer frankos jutalomdíjat a bizottság Gerster kassai építész „1867“ jellegű pályaművének ítélte. A második jutalmat (1200 frank) a „D. F.“ monogrammal ellátott műnek, mely a római Pantheon mintájára készült. Szerzője hir szerint Feszl László budapesti építész. A harmadik (1000 frank) díjat Kaiser József budapesti építész „Ex tunulo vita et“ jellegű terve nyerte. Dicsőrelettel említették meg a „Pietas“ jellegűt; ennek szerzője Schikandaz fővárosi építész.

Az ósrégészeti kongresszusról Römer Floris a kongresszus buzgó titkára köszönné és számadó iratot közöl. E szerint az egész kongresszus igen kevésbe került. Az ország ötezer forintot szavazott meg rá, s ebből a rendezésre, utazásokra, stb. mindössze 3500-at költöttek el. A többi mind a lelkes közönség részvéteinek érdeme, a miért közönetet mond. Ily kevésbe került az a haszon, hogy hazánk régészeti gazdagságát magunk is megismerttük, a külföld szaktudósaival is megismerttük.

Házasság. Trefort közoktatásügyi miniszter házában nem sokára kettős lakodalom lesz. Egyik leányát gróf Batthyány Ferencz, a másikat Szalay Imre közoktatásügyi titkár jegyezte el. Az esküvő egy napon fog végre menni.

Fejedelmi író. A brazíliai császár, ki most utazta be a világot, orosz lapok szerint, uti jegyzeteket tesz, s haza érve ki fogja adni élményeit és tapasztalatait. Az első kötet már kész is. Párisban fog megjelenni, s francia, német és angol fordítása egy időben lát napvilágot a portugál eredetivel.

Natalia szerb fejedelemné közelébb Milánóban fog utazni, mert a tudóvész előjelei mutatkoznak a fiatal asszonyn. Megemlítjük itt azt is, hogy a szerb trónörökösnek Csernajeft lett keresztatyja.

A bukaresti lőversenyen is a magyar lovakkal győztesek ez ideig. A román jockey-klub nagydíját B. Wesselényi Béla „Zebra“-ja nyerte el, ugy a második is egy másik lova. A fejedelmi jutalom második díját, szintén a Wesselényi „Syrén“-je vitte el.

A békealkudozások megindulta óta mindig csak a válságnál vagyunk, s a körül forgunk, a nélkül hogy végre hátunk mögött hagyhatnók. Mikor a török által előterjesztett békefeltételeket a diplomácia nem fogadta el, akkor a válság „sarkához jutott“ Európa, s várta a dolgok fordulását. A szerb király-ösniálás és az utána következett fegyverszünet hetyke megsértése a szerbek által, a „válság színvonalához“ vitt; az orosz követelés a hatalmak által szerkesztett újabb békefeltételeknek a „válság magaslatára“ juttatott; az a konstantinápolyi hir pedig, hogy a porta nem fogadja el a neki diktált feltételeket, a „válság tetőpontjára“ emelt; mikor pedig a csár követet megjelent Bécében uralkodónknál, akkor jutottunk a „válság kórházába“, és ebben a pillanatban vagyunk a „válság magyában“, a miből hogy mi fog kisarjadzani, azt senki sem tudja megmondani, vagy legalább is titkolja. A politikának nagyon izgalmas napjai vannak, mert olyan békealkudozások folynak, melyeknél mindenki azt kérdezi: lesz-e háboru? És pedig most már nem is a szerb háboruról beszélnek, mert az hova-tovább orosz háboru lett, orosz vezénylet és orosz csapatok mellett. A törökök visszautasították azt a békeajánlatot, melyet a hatalmak terjesztettek elő, s melyről Oroszország már jó előre azt mondta, hogy ő nem élégszik meg vele, s a reformok biztosítására egyedül mődnak találná, ha ő megszállhatná Bulgáriát, Ausztria-Magyarország pedig Boszniát és Herzegovinát. Ily tartalmu levelet hozott a csár főhadsegéde, Szumarakoff gróf uralkodónkhoz Bécsebe, hová szept. 26-án érkezett, és okt. 3-án távozott, uralkodónk sajátkezüleg irt választát vívén a csárnak. Míg Bécseben volt, csupa háboruról beszélt minden lap és minden ember. Legkedvetlenebbül beszélték, hogy szövetségbe juttunk az oroszszal. Most már kevesebb a hir erről, de az újabb hírek sem a békével vigasztalnak. Uralkodónk válasza, állitólag, azt tartalmazza, hogy Ausztria-Magyarország a keleti ügyekben a többi hatalmak egyetértése nélkül nem kíván semmi lépést tenni. E válasz tehát udvarias elutasítás volna, s azt várják utána, hogy Oroszország most már nyiltan föllép Törökország ellen. A nagyhatalmak rosz néven veszik a porta visszautasító magatartását, s noha a török fegyverek ujban is jelentékeny győzelmeket vívtak ki a szerbekben, mégis töle várják, hogy áldozatokat hozzon. Lehet hallani európai kongressusról, mely a keleti ügyekben ülne össze, lehet hallani „flotta-demonstrációról“, mely abból állana,

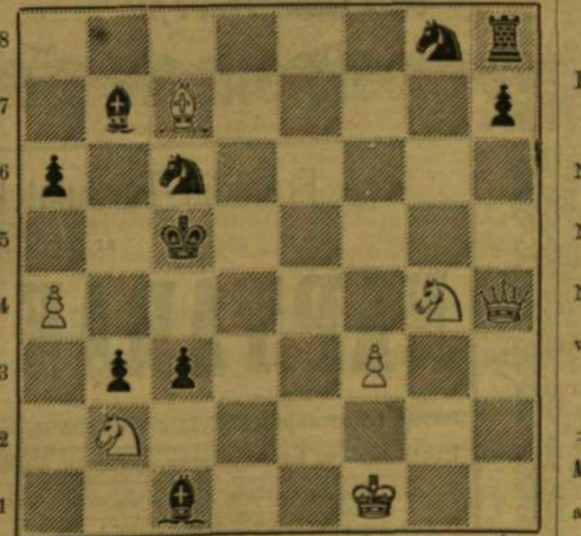
hogy hadihajók jelennének meg Konstantinápoly előtt, és lehet hallani végtelen sokat hadi készüldésekről, melyeket különböző államok folytatnak, sőt még Szerbia is, mely teli hadjáratra szervezkedik orosz pénzből. Szóval az egész békealkudozás nagyon hasonló egy nagy háboru előkészületeihez. Egyelőre azonban még egyszer felszólítják a portát, hogy gondolja meg a történeendőket. Ehez igen helyesen jegyezte meg Anglia, hogy a béke megkötésére Szerbiára is ép ugy kellene ám hatni, mint Törökországra, s nem túrni, hogy e kis ország az összes hatalmak által sürgetett és megkötött fegyvernyugvást oly vakmerőn megszeghesse, mint a hogy tette.

Halálozások.

Elhunytak a közelebbi napokban: Sztaray László gróf, ki évek óta Londonban lakott, 37 éves korában. — Horráth János, Ungmegeye lelvártárnoka. — Wallfisch Pál, aradi kereskedő és városi bizottsági tag, 56 éves korában. — Hegyesi Bálint, nagy-bajomi ref. lelkész, Hegyesy Márton képviselő édes atyja, 65 éves korában. — Kőváry József kalocssai kir. törvénytudó, 27 éves korában. — Kishalmágyi Hollák József, kit mely részvét közt, 67 éves korában temettek el a bölöni családi sírboltban. — Ballagi Gézáni szül. Biróy Gizella 19 éves korában, házassága első évében Sárospatakon, hol férje jogtanár, hunyt el; holttestét a fővárosba szállíták, hol a családtagok (közttük apósa: dr. Ballagi Mór jeles tudósunk) s közeli ismerőseinek legmégjobb részvétele mellett temették el. — Bornemisza Sándorné, sz. Péchy Mária 76 éves korában elhunyt Ádámföldén. — Özv. Miko Antalné, szül. Sándor Anna, 64 éves korában Csikószölyön. — Ifj. Perzel Mórné, szül. Gerstner Eleonora 23 éves korában Budapesten. — Jákey Kálmán járásbíró neje, szül. Lónyay Erzsébet 43 éves korában Füzesgyarmaton. — Csoka Endréné szül. Fekete Lujza, igen művelt s az irodalommal is foglalkozott hölgy, 48 éves korában Pozsonyban.

SAKKJÁTÉK.

879 sz. feladvány Kästner B-től (Ooburgban).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

- 874-dik számú feladv. megfejtése. (Kohlts és Kockelkornótól.) Világos. Sötét. 1. Fa1-e5 ... Pf3-h1 2. Fc5-g3 ... t. sz. 3. Fg3-d6 ... t. sz. 4. Fd8-f8 ... t. sz. 5. Ff8-g7 mat.

HETI-NAP TÁR.

Hónap és hetinap	Katolikus és protestáns naptár	Órüg-orosz naptár	Iszraeliták naptára	Nap	Hold
8 Vasár.	A 18 Brigitta	26 18 János	Tisri.	6. p. ó. p. é. p. ó. p.	6. p. ó. p. é. p. ó. p.
9 Hétfő	Dénes, Földes	27 Kaliszt	21 Pálmák ünn.	6. 11.5 24. 7 59 este	6. 12.5 21. 9 3 1.33
10 Kedd	Borg. Ferencz	28 Kariton	22 Gyűlek. ünn.	6. 13.5 19. 10 20. 9 24.	6. 13.5 18. 11 42. 2 54.
11 Szerd.	Florilla	29 Cyriacus	23 Türr. örös.	6. 16.5 16. regg.	6. 16.5 14. 1 6 3 47.
12 Csüt.	Miksa püspök vért.	30 Gergely püspök	24	6. 17.5 14. 1 6 3 47.	6. 18.5 12. 2 29. 4 5.
13 Pént.	Kálmán	1 October	25 Absolon		
14 Szomb.	Kalaszt püspök	2 Cyprián	26 Szab. Nya		

Hold változásai. Ujhold 17-én 11 óra 13 perczkor délétől.

Helyesen fejtették meg: VESEPRÉMBEN: Fülöp J. NAOY-KÖRÖSÖN: Nemesik L. GELSEN: Gleisinger Zsigm. és Kovács. SÁROSPATAKON: Gérecz K. RINYA-SZ. KIRÁLYON: Wol-DREBEZKEN: Zagyva H. lak Rudolf. BUDAPESTEN: K. J. és F. H. KECSKÉMETÉN: Galambos K. MISKOLCZON: Hartmann tat. TORÓÁS: Veress József. TAMÁSINÁN: Deutsch József. A PESTI sakk-kör.

Szerkesztői mondanivaló.

A cikkíró és a rajzoló nem egy helyen dolgoznak; arcképeink rajzolója (a budai Rózsahegyben levő lakásán) más beosztással helyeztet el a mai számunkban levő csoportozaton két arcképet, mint a hogy a cikkíróval előlegesen megegyeztek. Az angol Franks helyére a lengyel Koperniekyt tette, Kopernieky helyére pedig Franks urat. Zavar nem származik belőle, mert az aláírások pontosan jelölik az illető tudósokat, de a kép és a cikk sorozatának ez eltérését meg akartuk említeni, mitűn mikor a kép megérkezett, az életrajzok szövege már ki volt nyomva, s így nem változtathattunk rajta. — B. B. J. A régészeti cikkeket megkaptuk, de a kongresszus alkalmából adott számos, hasonló tárgyú közleményeink miatt félre kellett tennünk. — Hella M. „Számpróbálatásainak nagyobb röperjet nem biztosíthatunk“ — az őn költői prózájával szövege. Versei még próza. — R. K. Bármi nyén én s szeliden igyekszünk is bírálni, mint kezöljöt jót nem mondhatunk versei felöl. Mért „jáminok“ — azt sem értjük.

Felélő szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 2. sz.)

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK 1876. október—decemberi folyamára.

Azon t. előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember hó végével lejárt, felkérjük, hogy mielőbb sziveskedjenek megújítani megrendelésüket, nehogy a negyedév körül az előfizetések megsztorlódsága vagy elkésése miatt késedelem álljon be a lapok küldésében.

Előfizetési feltételek:

Postai széküldéssel vagy Budapesten házhöz hordva a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt Negyedévre (október—december) ... 3 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Negyedévre (október—december) ... 2 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Negyedévre (október—december) ... 1 ft. 50 kr. Az előfizetések legzészeribben postautalvány által eszközölhetők. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. szám)

Alóiréti FOGORVOS ajánlja magát a következő esetekre:

- 1. Leghevesebb fogfájdalmak azonnali megszüntetésére s fognak kihuzása nélkül. 2. Odvas fogak plombirozására arany, vagy más tartós anyaggal, a mi által a fog még sok évre használhatóvá védik és nem fáj. 3. A ki nem igazítható fognak és gyökérnek fájáldalmat nem okozó uton a béj-gúsznak alkalmazása mellett eltávolítására. Cs. kir. udvari fogorvos B. Máthé Domonkos BUDAPESTEN, a vár- és kis hírt-utca szögletén „vasaski“-ház L. emeletén. Ugyanott tétetnek a legfinomabb zománó-műfogak légnyomás által tartó egész fogorok stb. a legújabb amerikai találmány szerint, meglőp széken, természetstíven minden igénynek megfelelőleg a legjobb áz móditt. Mankalataért jótáll sok évig.

Tartalom.

Arcképek az ósrégészeti kongresszusból (tiz arcképpel). — A Frangepánok kastélya Fiumében (képpel). — A kecskes-völgyi malom (folyt.). — Strogoff Mihály utazása (képpel). — Egyveleg. — Melléklet: Női ékszer a XVII. század elejéről (két ábrával). — Három megyén keresztül. — Keleti levelek. — Valami keletről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Nyilt-tér. — Heti-naptár.

Magyar hasznosított pelti sor, vagy annak helye egyszerű ligitatónál...

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőimányokat elfogad...

PURITAS haj-iffító tej.

A „Puritas” nem hajfesték, hanem tejomszál folyadék, mely majdnem azon esodlatos hatással bír...

ALKALMAZÁSA a világon a legegyszerűbb. A tejet kezünkbe öntve, a haját addig dörzsöljük vele...

BRAUN MÓR lábbeli-gyára

Nem csak olcsó, de jó cipőket is árulok, kaphatók nálam, ugyanis: Női papucsek...

Mössmer József rumburgi vászon-raktára

„a menyasszonyhoz”, koronaherceg-(uri-) utca 10. sz., zsibárus-utca sarkán, ajánlja dusan felszerelt raktárát...

Valódi hajfonatok

rőfői hosszak, teljes és valódi érc emberhajból, szilárd, tartós munkáért kereszteséget nyújtva...

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben

Ifj. Fromont és id. Risler. Regény a párisi életből. Irta DAUDET ALFONS...

A NÉP SZAVA

minden oldalról igen előnyösen nyilatkozik Orlicz Rudolf tanár...

Szalongarniturák

olesók és szilárdak, közvetlen forrásból való megszerzésére nyújt alkalmat...

Illatos köszvény-szesz

csodás hatása; „egyetlen biztos szer” köszvény és csúsz ellen...

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben

SZENICZEY GUSZTÁV. A magyar váltó- és kereskedelmi törvény. SZENICZEY GUSZTÁV. MAGYAR VÁLTÓELJÁRÁS...

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben az 1877. évre megjelent

Table listing various almanacs and books: István bácsi naptára XXII. évf., alaptá Májor István, szerk. Köhalmi K. J. képekkel...

Legújabb! legolcsóbb! 2318-9

PLACHY és KALLINA BUDAPESTEN, koronaherceg-(uri-) utca 14. szám, ajánlják dusan rendezett női divat-kereskedésüket...

Bécs legolcsóbb forrása.

FOGL E. féle udvari fehérnemű-gyár. elad és szállít, utánvét mellett is levélbeli megrendelésre...

Sorsjegy-ügynökök!

Egy régibb, legjobb hírből álló bankház mindazon helyekre, hol még nincsen, vagy pedig nem kellőképpen képviselve...

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben

VIRÁGREGÉK. Irta TOMPA MIHÁLY. Egy színnyomatú címkeppel. Ára füzve igen díszesen kiállítva 2 ft 50 kr.

PÉNZ

60 kamatra földhitelnek, uradalmak, és bérházakra, ugyisint közösi kölcsönök egész Ausztria...

PILEPSIE

(nehéz) levél után gyógyítják dr. KILLISCH, különlegesen erős általános gyógyító...

Sír-lámpák

legnagyobb raktára minden alakban 6 frittól 40 frittig Kutschera György bádagos mester...

Vadászat.

Fegyverek, Lefauchaux 29, 35, 40-80 frittig. Lencaster 40, 44, 48-9 frittig...

A FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárnál kapható: Kovács József tanár SEBÉSZI KÖRÖDÁJA...

Tíz év Magyarország legújabb történetéből. 1840-1849.

KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD, budapesti mag. kir. egyetemi tanár állal. I. osztály. A reformi és nemzeti küzdelmeiktől a szabadságharc kezdetéig...

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irod. intézet kiadásában Budapestben

Erintkezés az emberekkel. Irta B. KNIGGE ADOLF. A tizenötödik javított kiadás után NAGY ISTVÁN. Két kötet. A két rész egy csinos vászonkötetbe kötve 1 ftt 80 kr.

A LEGUJABB HÁZI TITKÁR.

Első rész: MAGYAR LEVELEZŐ. MAGYAR ÖNÜGYVÉD. Második rész: elmeleti és gyakorlati tanácsadó és útmutató a polgári életben...

Cs. k. szab. általános biztosító-társaság (Assicurazioni Generali)

Triesztben.

Negyvennegyedik számadás A az 1875-ik évre, az életbiztosítás kivételével valamennyi üzleteket átéltelve.

Table with columns: Mérleg-számla, VAGYON, forint, kr, forint, kr. Includes sections for TARTOZÁS and various financial entries.

A cs. kir. szab. Assicurazioni Generali Triesztben, főgynökség Magyarország számára: Ellenberger, Krellvitz, Rott. 2367. A társaság irodái Budapesten: Dorottya-utca 9. sz. a.

Háztartásoknak LOUISEGLÜCK-SZALONSZÉN. 50 kgr. zsákokban pincébe szállítva á 1.05, egész fuvarban á 1.10. Gutmann testvérek kőszén-telepei. Zweig Lajos, mérleg-utca 2.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvruhánál kapható:

BIRÁLATOK. A magyar büntető-törvénykönyv tervezetéről. Írták DARDAI SÁNDOR, KÖRÖSI SÁNDOR és SCHNIERER ALADÁR. Ára füzve 1 forint.

TAUB KÁROLY rumburgi vászón- és fehérenemű-gyári raktára. Budapest, hatvani-utca, magyar-utczával szemben. ajánlja minden darabon megjelölt szabott árakon: Rumburgi vásznat 42 méter (54 rőf) legnehezebb minőség. 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 egész 100 forintig a legfinomabb.

Izlés és takarékoság! A legdiszesebb divatlap a BUDAPESTI BAZÁR megjelen a Franklin-Társulat kiadásában. Divatírásában a „BUDAPESTI BAZÁR” ad minden számban mindennemű, a divat és női munka körébe eső illusztrációkat, szakértő magyarozatokkal és divatútdisítással. Felváltva egyik számban nagy szabásúveket, másikkban eredeti természetes szabásmintákat papírból kivágva. Gyönyörűen színezett divatképet — több alakkal — minden számban. Minden, a divat, nőmunka és háztartás körébe vágó cikkeket végezt megrendelési közbizárat eszközöl a szerkesztőség, hová a megrendelési levelek utasítandók (Budapest szerviták háza III. emelet). Kedves előfizetőink a lapunkon foglalt számtalan öltönytíntákról szintén a szerkesztőséghez intézett megkeresésre: teljesen kivágot szabásmintát kaphatnak.

Király János, felelős szerkesztő. Komócsy József, főszerkesztő. Előfizetési ára: Félévre 5 ft. Negyedévre 2 ft 50 kr. Az előfizetési pénzek a „BUDAPESTI BAZÁR” kiadóhivatalához küldendők (Franklin-Társulat, Budapest, egyetem-utca 4. szám). Védelt előfizetők legkésőbbben postautalvánnyal eszkelhetők.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvruhánál kapható:

Történelmi ADOMÁK és JELLEMRAJZOK. Ára füzve 60 krajczár.

A kereskedelmi törvény magyarázata. Írta Dr. SCHNIERER GYULA, kereskedelmi miniszteri osztálytanácsos, a kereskedelmi törvény tárgyalására egybehívott értekezlet volt szakelőadója. Ára füzve 2 ft 80 kr.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 ft. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 ft. 42. szám. — 1876. Budapest, október 15. XXIII. évfolyam.

GYULAI PÁL. GYULAI PÁL, a budapesti tudomány-egyetemen a magyar irodalom és irodalomtörténet tanára, a mult nyáron kiállott nagyobb betegsége következtében, csak októberben kezdhetné meg előadásait, melyeket mint Toldy Ferencz utóda folytat. Az új egyetemi tanár nem az egyetemek vizsgálatai és fokozatai útján szerezte meg a jogcímzetet az állásra; képesítésére künn az irodalom szabad mezején hosszas és sikeres működése által történt, az egész művelt magyar közönség szemeláttára, az irodalmi körök, pártok és elvek harczaiban, szakértők ítéléte szerint, kik őt a Kisfaludy-társaság tagjává, majd alelnökévé s a magyar tudományos akadémia levelező, majd rendes tagjává, s mint ilyen az akadémia nyelv- és széptudományi osztályában osztálytitkárrá tették, s pályája két irányán, mint lantos költőt, s mint aesthetikai s irodalomtörténeti műbíró és a magyar széppróza egyik kiváló mesterét a Marczibányi-díjjal koszorúzták (1868-ban és 1873-ban,) s e két alkalommal csak Tompa és Arany művei mellett maradtak az övéi a második jutalomra. Tanári habilitatioja is a nyilvánosság előtt tartott meg, az akadémia tavaszi nagygyűlésén, midőn az akadémiai tagok és a nagyközönség tapsai közt mondott ítéletet és tett koszorút dicsőült elődének nevére egy kitünő emlékbeszédben. De a kiknek e magasabb elhivatást igazoló bizonyosságok nem elegendők: azoknak eleget tett az ifju kolozsvári egyetem bölcsészeti kara, midőn Gyulainak, születésnapja ötvenedik évfordulójára (1876. jan. 25.) tisztelete jeléül doktori oklevelet küldött, melynek kiadását a felség is megengedte.

Gyulai működése ugyanis, egy kötet költeményén, két kötet beszély- és életképféle művén s néhány önálló gyűjteményben még meg nem jelent novellán kívül, bírálatokból, széptani fejtegetésekből, irodalmi polemikából és tanulmányokból áll. Bármily elismerést érdemel is, mint költőnek, kitünő műgondja, minden affektációt kerülő, sőt megvető igaz érzése, s nem ritkán a valódi pathos magaslatára emelkedő felhevülése, a belső alkotás formáiban elért egyszerűsége és világossága: irodalmi hatásának nagyobb fontossága még sem ezen a téren van; s bár beszély-nemű munkáiban prózájának minden ereje és bája, stíljének művészi szabatosága, jellemzésének biztos és élethű vonásai, színezésének minden fényre és árnyalásra elégséges változatossága, s a műalkotásban itt tán még magas fokot mutató költői tehetsége mind együtt található: irodalmi pályája tetőpontját mégis műbírálatokban és tanulmányaiban fogja kijelölni a bíráló, ki egész működését szemügyre veszi. Gyulai valóban a műbírálat terén tett, úgy szólva pótolhatatlan szolgálatokat korának. Azon nemzedékhez tartozván, mely közvetlenül Petőfi és Arany nyomában lépett az irodalmi térre — bár mint költő

GYULAI PÁL. (BORSOS ÉS VARSÁGH FÉNYKÉPE UTÁN.)